

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL MEKANDA KİMLİĞİN VE BELLEĞİN PROJE ETKİSİYLE
DEĞİŞİMİ: KARAKÖY KEMERALTI BÖLGESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem TEPELİ

Disiplinlerarası Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

MAYIS 2015

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL MEKANDA KİMLİĞİN VE BELLEĞİN PROJE ETKİSİYLE
DEĞİŞİMİ: KARAKÖY KEMERALTI BÖLGESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Özlem TEPELİ
(519121014)**

Disiplinlerarası Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

**Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet OCAKCI
Anabilim Dalı : Herhangi Mühendislik, Bilim
Programı : Herhangi Program**

MAYIS 2015

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 519121014 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Özlem TEPELİ**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **“KENTSEL MEKANDA KİMLİĞİN VE BELLEĞİN PROJE ETKİSİYLE DEĞİŞİMİ: KARAKÖY KEMERALTI BÖLGESİ”** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Nilgün ERGUN**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Ceyhan YÜCEL
Erciyes Üniversitesi

Teslim Tarihi : **04 Mayıs 2015**
Savunma Tarihi : **29 Mayıs 2015**

Aileme,

ÖNSÖZ

Öncelikle tezin hazırlanması süresince beni cesaretlendiren, değerli katkılarını ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım sayın Prof. Dr. Mehmet Ocakçı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini esirgemeyen sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Ceyhan Yücel'e, yüksek lisans eğitim sürecini paylaştığım arkadaşlarım Deniz Çağatay Gürsoy, Tuğçe Torunlar Demirtaş, Nesil Suyaran ve Ebru Çerçi Özaşır'a, bu süreçte gösterdikleri anlayıştan ve desteklerinden dolayı Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ndeki tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma, aramızdaki mesafeye rağmen her zaman yanımda hissettiğim kuzenim Nur Banu Aktağ'a, her yorulduğum anda yanımda olmalarıyla güç bulduğum dostlarım Fulya Atarer ve Meltem Ulu'ya, özellikle de güzel enerjisi ve desteği için Fulya Sınacı'ya çok teşekkür ederim.

Ve en önemlisi canım aileme; hayatımın her anında en büyük destekçilerim olan anneme, babama ve kardeşime sonsuz teşekkürler...

Mayıs 2015

Özlem TEPELİ
Şehir Plancısı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xv
SUMMARY	xvii
1. GİRİŞ	
1.1 Çalışmanın Amacı ve Hipotez	2
1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Sınırları	2
1.3 Çalışmanın Yöntemi.....	3
2. KENTSEL KİMLİK-BELLEK İLİŞKİSİNİ ANLAMADA TEMEL	
KAVRAMLAR.....	5
2.1 Kentsel Mekân	5
2.2 Kentsel Mekânda Değişim ve Dinamizm	6
2.3 Kentsel Kimlik	8
2.3.1 Kavramsal değerlendirmeler	8
2.3.2 Kentsel kimlik ve kentsel imge	10
2.4 Kentsel Bellek	13
2.5 Kentsel Kimlik ve Belleğin Değişimi	15
2.6 Bölüm Sonucu	18
3. KARAKÖY KEMERALTI BÖLGESİNDE KENTSEL KİMLİĞİN VE	
BELLEĞİN PROJE ETKİSİYLE DEĞİŞİM SÜRECİNİN ARAŞTIRILMASI	
.....	19
3.1 Çalışma Alanı Sınırları ve Seçim Nedeni	19
3.2 Karaköy'de Kentsel Mekânın Proje Etkisiyle Değişim Süreci.....	
3.2.1 Alanın tarihsel gelişimi	20
3.2.1.1 Roma İmparatorluğu Dönemi (M.Ö.27-395)	21
3.2.1.2 Bizans İmparatorluğu Dönemi (395-1453)	21
3.2.1.3 Osmanlı İmparatorluğu Dönemi (1453-1923)	24
3.2.1.4 Cumhuriyet Dönemi (1923-)	27
3.2.2 Karaköy Kemeraltı bölgesinin mekansal gelişim süreci	28
3.2.2.1 Planlama süreci	29
3.2.2.2 Çalışma alanında büyük ölçekli kentsel projeler.....	32
3.3 Araştırma Bulguları	39
3.3.1 Alana yönelik kentsel analizler	39
3.3.2 Anket çalışması, yöntemi ve değerlendirmesi	43
3.3.2.1 Anket sorularının kapsamı ve yöntemi	44
3.3.2.2 Anket sonuçları.....	45
3.4 Araştırma Bulgularının Kentsel Kimlik Ara Kesitinde Değerlendirilmesi	54
3.4.1 Doğal çevre kimlik bileşenleri	54

3.4.2 Yapılı çevre kimlik bileşenleri	56
3.4.3 Beşeri çevre kimlik bileşenleri	57
3.5 Bölüm Sonucu	58
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	61
KAYNAKLAR.....	65
EKLER.....	69
ÖZGEÇMİŞ	81

KISALTMALAR

TDİ	: Türkiye Denizcilik İşletmeleri
MSGSÜ	: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Çalışma alanı ve yakın çevresi.....	2
Şekil 2.1: Kent imgesinin Elemanları.....	12
Şekil 3.1: Çalışma Alanı Sınırları.....	19
Şekil 3.2: Galata Surları.....	20
Şekil 3.3: Bizans Kenti'nin 14 Bölgesi.....	21
Şekil 3.4: Mamboury'nin 1453öncesi İstanbul'unu gösteren Haritası.....	22
Şekil 3.5: Boundelmonte'nin 1422tarihli İstanbul Haritası.....	23
Şekil 3.6: 1900 yılında Bankalar Caddesi ve Rıhtım Caddesi.....	24
Şekil 3.7: 1840 yılında Karaköy Kemeraltı Bölgesi.....	25
Şekil 3.8: 1893 yılında Karaköy Kemeraltı Bölgesi.....	25
Şekil 3.9: 1918 tarihli Necip Bey Haritası'nda Karaköy Kemeraltı Bölgesi.....	26
Şekil 3.10: 1910'lu yıllarda Karaköy Rıhtımı.....	27
Şekil 3.11: 1950'lerde meydana gelen yıkımlar.....	28
Şekil 3.12: 1907 tarihli Kauffer ve LeChevalier Planı.....	30
Şekil 3.13: 1836 tarihli Moltke Planı.....	30
Şekil 3.14: Henri Prost Planı.....	31
Şekil 3.15: Çalışmanın vaziyet planı ve eskiz çalışmaları.....	33
Şekil 3.16: Eskiz Çalışması.....	34
Şekil 3.17: Gürsel'in bölge üzerindeki eleştirilerini dile getirdiği bir çalışma.....	34
Şekil 3.18: Tarihi doku analizi ve bölge üzerindeki ulaşım aksları analizi.....	35
Şekil 3.19: Bölgenin denize ulaşım sorununu anlatan karikatürler.....	35
Şekil 3.20: Ulaşım aksları ile birlikte Karaköy Salpazarı liman bölgesi ve çevresi planı ve havafotoğrafi.....	36
Şekil 3.21: Galataport projesi vaziyet planı.....	37
Şekil 3.22: Salı Pazarı bölgesinden görünüş.....	38
Şekil 3.23: Salı pazarı bölgesinden görünüş.....	38
Şekil 3.24: Doku analizi.....	39
Şekil 3.25: Tescil Durumu Analizi.....	40
Şekil 3.26: 2008 yılı alan alan kullanım analizi.....	41
Şekil 3.27: 2015 yılına göre işlevi değişen ve devam eden yapılar.....	42
Şekil 3.28: Alandaki inşaat çalışmaları ve yeni kullanımlar.....	43
Şekil 3.29: Çalışma alanında yaya ve taşıt hareketliliği.....	44
Şekil 3.30: Anket katılımcılarının cinsiyet verilerini gösteren grafik ve tablo.....	46
Şekil 3.31: Anket katılımcıların yaş verilerini gösteren grafik ve tablo.....	46
Şekil 3.32: Anket katılımcıların eğitim durumunu gösteren grafik ve tablo.....	47
Şekil 3.33: Anket katılımcıların meslek durumunu gösteren grafik ve tablo.....	47
Şekil 3.34: Anket katılımcılarının İstanbul'da yaşama sürelerini gösteren grafik ve tablo.....	48
Şekil 3.35: Anket katılımcılarının alanı kullanım sıklığını gösteren grafik ve tablo.....	48
Şekil 3.36: Anket katılımcılarının alan kullanım amacını gösteren grafik ve tablo.....	49
Şekil 3.37: Alana ulaşım türlerini gösteren grafik.....	49

Şekil 3.38: Değişime neden olan faktörler.....	50
Şekil 3.39: Cinsiyet verilerine göre cevapların karşılaştırılması.....	51
Şekil 3.40: İstanbul’da yaşama sürelerine göre cevapların karşılaştırılması.....	51
Şekil 3.41: Meslek verilerine göre cevapların karşılaştırılması.....	52
Şekil 3.42: Değişim sürecinin olumsuz etkileri.....	52
Şekil 3.43: Kruvaziyer gemilerin kıyı kullanımını engellemesi ve silüete etkisi.....	53
Şekil 3.44: İstanbul’da yaşama süresine göre kimlik bileşenleri.....	54
Şekil 3.45: Alanın denizden görünümü.....	55
Şekil 3.46: Sahil kullanımı ve kamusal alan.....	55
Şekil 3.47: Komondo Merdivenleri ve Yüksek Kaldırım Caddesi.....	56
Şekil 3.48: Karaköy İskelesi.....	56
Şekil 3.49: Galata Kulesi ve çalışma alanının görünümü.....	57
Şekil 3.50: İstanbul Modern.....	57
Şekil 3.51: Alanın mekansal değişimler sonucu yeni görünümü.....	58
Şekil 3.52: Alanda yapılan bir sokak festivalinden görüntüler.....	58

KENTSEL MEKANDA KİMLİĞİN VE BELLEĞİN PROJE ETKİSİYLE DEĞİŞİMİ: KARAKÖY KEMERALTI BÖLGESİ

ÖZET

Günümüzde ekonomik ve kültürel üretim ve tüketim gitgide küreselleşirken, tarihsel kentler kendilerine özgü kimliklere zıt birtakım uygulamalarla bir başkalaşım sürecine girmekte ve bu sebeple kentsel kimliğin ve belleğin sürdürülebilmesi gitgide zorlaşmaktadır. Kentler dinamik organizmalardır, sahip oldukları kimlik öğelerini korurken bir taraftan yenilerini de oluşturabilirler. Burada önemli olan özgün kimliklerini kaybetmeden yenilerinin eklenmesidir.

Kentsel mekânlar, kentte yaşayanların ortaklığını tanımlayan, zaman içerisinde gelişen birçok politik, sosyal, ekonomik ve mekânsal müdahale ile şekillenen ve sürekli bir değişim içinde olan dinamik mekânlardır. Kentsel mekânın bu değişim sürecini anlayabilmek, onun farklı katmanlarının algılanabilmesi ile mümkündür. Tarihsel süreçte bu mekânda yaşamış olan kültürlerin izlerini taşıyan kentsel mekânlar, günlük yaşam biçiminin olduğu bir sahne ve kimlik alanı olarak değerlendirilebilir. Son dönemlerde kentsel mekânlara yapılan müdahaleler ile kentler kimliklerini kaybederek birbirlerine benzemeye başlamış ve bu nedenle kent kimliği önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir.

Geçmişten günümüze kadar İstanbul için önemli bir merkez konumunda bulunan Karaköy Kemeraltı Bölgesi de son yıllarda hızlı bir değişim süreci içine girmiştir. Bu tez çalışması kapsamında, yaşanan bu değişim sürecinin kent kimliği ve belleği üzerindeki etkileri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla farklı kullanıcı gruplarına göre doğal, yapı ve beşeri çevre kimlik bileşenleri saptanmıştır. Gruplar kullanıcıların cinsiyet, meslek ve İstanbul'da yaşama süresi değişkenlerine göre oluşturulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda aynı kullanıcı grubuna dahil olan bireylerin benzer kimlik bileşenlerini ifade ettikleri görülmüştür. Ancak bu bileşenler farklı kullanıcı grupları arasında değişkenlik göstermektedir. Bu durumun en büyük sebebinin ise alanın geçirdiği değişimden haberi olmayan ve hala eski ticaret merkezi işlevini hatırlayan kullanıcılar ile kente yeni gelen ve ilk olarak bu halini tanıyan kullanıcılar arasında olduğu ortaya çıkmıştır.

Tez çalışması boyunca yapılan literatür araştırması, kentsel analizler, anketler ve gözlemler sonucunda kentlerin güncel koşullar ve gereklilikler doğrultusunda değişime uğramasının kaçınılmaz olduğu ancak, bu değişim sürecinde yeni ve bambaşka bir kurguyla eski olanı unutturmak yerine, mekanın kullanıcılarını da içine alan ve onların katılımıyla biçimlenen, kentte oluşturulan kolektif belleğin bir parçası haline gelebilen uygulamaların gerçekleştirilmesinin daha doğru bir tutum olacağı ortaya konmuştur.

THE CHANGE OF IDENTITY AND MEMORY ON URBAN SPACE WITH PROJECT IMPACT: KARAKÖY KEMERALTİ DISTRICT

SUMMARY

Historical cities enter into a process of metamorphosis with some applications to opposite their specific identity when the economic and cultural production and consumption is increasingly globalizing nowadays. Therefore, it becomes difficult to sustain urban identity and memory.

Urban spaces have dynamic characteristics defining with the partnership of people living in the city and which are in constant change and shaped by political, social, economic and spatial interventions evolving over time. It is possible to understand the change process of urban space with perceiving its different layers.

Urban spaces have traces of the cultures that lived the historical process in these places and they can be evaluated as a stage and identity area which consists of daily life.

The cities began to resemble each other by losing their own identity due to the interventions on urban spaces in recent times. Thus, the urban identity has become a major discussion matter. Especially the old city centers are seen as high potential areas for transformation due to their central location with the cities began to be perceived as a commodity. The old city centers play a central role in the marketing of city or re-branding campaign because of their economic potential.

The main purpose of the projects applied in these areas is trigger change and transformation around the area. These kinds of projects are related to the rejection of old image and creation of a new image as part of the city to attain a new appearance.

The cities can create new identity elements while preserving existing components on the other hand. It is important to add new components without losing their original identity at this point. Otherwise the continuity of the urban memory could be damaged. The collective memory created by the citizens is affected by the constructions as destructions. Therefore, it becomes important to detect the continuity of urban identity and memory which are continuously reproduced and changed with references from the past and the present.

This thesis aims to scope the importance of perception of the different layers of the city in assessing the effects of the changes occurring in the urban space on urban identity and memory.

This study also intends to determine whether the components creating the urban identity changed over time and perceptibility the identification elements belonging to different layers of urban space today. For this purpose, the hypothesis is defined as "interfering in the urban space creates different components of identity and

consequently differences occur perceiving in urban identity and collective memory by users".

In this study, Karaköy Kemeraltı district is designated as a case study. The area is located in Beyoğlu district boundaries, one of the oldest trading centers of İstanbul. It is strategically important due to its spatial location. The area had many changes since its very rich historical past and entered into a rapid process of change in recent times. Especially the planned Galataport Project has affected the area and old trading function began to transform the leisure and tourism sector.

These issues are evaluated in four chapters which are "Introduction", "Basic Concepts in Understanding the Relationship between Urban Identity and Memory", "Investigation to Change Process of Urban Identity and Memory with Project Impact at Karaköy Kemeraltı District" and "Outcomes".

The introduction part of the study introduces the aim, scope and the method of thesis. The urban space, the change and dynamism of urban space, the concepts of urban identity and urban memory and their relations are examined in the second part.

In the third part Karaköy Kemeraltı district is discussed as a case area in the context of how this conceptual framework becomes reality on space. The area boundaries are defined and the selection reasons of the area are described for this purpose. Then, the history of area is discussed in four different period; Roman Empire, the Byzantine Empire, the Ottoman Empire and the Republican Era. The plans and urban design projects are examined to understand the spatial development process.

The case study consists of two stages as the spatial analysis and survey. The changes on urban pattern and functions of structures are put forward with spatial analysis such as pattern analysis, registration analysis and structure function analysis for 2008 and 2015 years.

In the questionnaire, it is analyzed that the level of awareness of users about the changing process of case area and their attitudes towards these changes. The equality is achieved on variables as gender, age, education level and life expectancy in İstanbul.

As a result of analyzes and interviews it is understood that Galataport Project is the most important reason on this change process. In addition, the changes occurred in surrounding neighborhoods like Galata, Cihangir, Çukurcuma are also effective in this process.

To experience the real effects in the case area has not been possible because of Galataport project is not implemented yet. However, it is clear that the area has become a center for investments. On this process, the old and new uses and users are together at same area and the quite opposite images in this way. Old users of the city indicate that they are generally not satisfied with this situation and had to move another areas. On the other hand, investors and employers remark that the area will have a completely different profile, so the process should be completed as soon as possible. Besides, the natural, built and human environment identity components are identified in the context of perceptions of users and many differences has determined between them because of changing process.

In conclusion, the hypothesis is proved by literature research, analyzes, surveys and observations. The change of cities is inevitable towards current conditions and requirements. However, it is important to provide the realization of interventions in

the process which are formed by citizens becoming a part of the collective memory instead of creating a completely new and different fiction and forgetting the old.

1. GİRİŞ

Kentsel mekân, kentte yaşayanların ortaklığını tanımlayan ve sürekli değişim içerisinde olan canlı bir organizma gibidir. Bu değişim genellikle ekonomik, politik ya da sosyal sebeplerden kaynaklanan müdahaleler sonucunda meydana gelir. Kentsel mekânın bu değişim sürecini anlayabilmek, onun farklı katmanlarının algılanabilmesi ile mümkündür. Son dönemlerde kentin bir meta olarak algılanmaya başlanması ile sahip olduğu özgün değerlere bakılmaksızın kentte eskiden var olanı tamamen ortadan kaldırmaya yönelik birtakım uygulamalar katmanların algılanabilirliğini her geçen gün azaltmaktadır. Bu süreçte kentler birbirlerine benzemeye başlamakta ve kentin farklı katmanlarının bir araya gelmesiyle oluşan kent kimliğinin algılanmasını da zorlaştırmaktadır.

Özellikle eski kent merkezleri bulundukları merkezi konumları nedeniyle dönüşüm potansiyeli yüksek alanlardır. Bu alanlar, sahip oldukları ekonomik potansiyel nedeniyle kentin pazarlanması ya da yeniden marka yaratma kampanyalarında merkezi bir rol oynamaktadırlar. Bu amaçla uygulanmakta olan kentsel projelerin asıl amacı etrafındaki değişim ve dönüşümü tetiklemektir. Bu tür projeler, yatırımcıya ve bulunduğu çevreye sağlayacağı ekonomik kazancın yanı sıra, kenti yeni görünüme kavuşturmanın bir parçası olarak eski imajın reddedilmesi ve yeni bir imajın yaratılması ile de yakından ilişkilidir.

Kentler dinamik organizmalardır, sahip oldukları kimlik öğelerini korurken bir taraftan yenilerini de oluşturabilirler. Burada önemli olan özgün kimliklerini kaybetmeden yenilerinin eklenmesidir. Aksi takdirde kent belleğinin sürekliliği de zedelenmiş olur. Çünkü kentliler tarafından oluşturulmuş olan kolektif bellek, yıkımlar kadar yapılardan da etkilenir. Bu nedenle geçmişten ve günümüzden gelen referanslarla sürekli olarak yeniden üretilen ve değişen kent kimliğini ve belleğini bir süreklilik olarak algılamak önemli hale gelmektedir.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Hipotez

Bu tez çalışması kapsamında kentsel mekânda meydana gelen değişimlerin kent kimliği ve belleği üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesinde kentin farklı katmanlarının algılanmasının önemi, kent kimliğini oluşturan öğelerde zaman içerisinde değişme olup olmadığı ve farklı katmanlara ait kimlik öğelerinin günümüzde kent mekânında algılanabilirliğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda bu tezin temel hipotezi “Kentsel mekâna müdahale edilmesi farklı kimlik öğelerini oluşturur ve bunun sonucunda kullanıcılar tarafından algılanan kentsel kimlik ve toplumsal bellekte farklılıklar meydana gelir” ifadesi ile tanımlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırları

Bu çalışma kapsamında Karaköy Kemeraltı Bölgesi örnek çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Beyoğlu ilçe sınırları içerisinde yer alan ve İstanbul'un en eski ticaret merkezlerinden biri olan alan, bulunduğu mekânsal konum nedeniyle stratejik öneme sahiptir.

Çok zengin bir tarihi geçmişi olan alan, birçok değişime uğramıştır. Son zamanlarda ise özellikle uygulanması planlanan Galataport Projesi'nin etkisiyle hızlı bir değişim süreci içerisine girmiş, eski ticaret işlevlerinden uzaklaşarak eğlence ve turizm sektörüne dönüşmeye başlamıştır.

Şekil 1. 1: Çalışma alanı ve yakın çevresi

Alanı, batıda Karaköy Caddesi, kuzeyde Kemeraltı Caddesi, doğuda İskele Caddesi, güneyde ise İstanbul Boğazı sınırlandırmaktadır. (Şekil 1.1)

Çalışma boyunca şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- Kentsel mekâna yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen değişimler kentsel kimliğin ve belleğin sürekliliğinde nasıl bir rol oynamaktadır?
- Karaköy'de kentsel kimlik öğelerine rastlanmakta mıdır? Eğer rastlanıyorsa bu öğelerin oluşmasını etkileyen faktörler nelerdir?
- Karaköy, farklı kullanıcı profilleri tarafından nasıl algılanmaktadır?
- Kentsel mekâna yapılan müdahalelerin kolektif belleğin ve toplumsal alışkanlıkların bir parçası haline gelmesi mümkün müdür?

Tezin birinci bölümünde; çalışmanın amacı, yöntemi ve kapsamı ortaya konarak çalışma konusunun ve alanının neden seçildiği açıklanacak ve çalışma alanı sınırları tarif edilecektir. İkinci bölümde; çalışmanın kavramsal çerçevesi belirlenecek ve bu doğrultuda kentsel mekân ve kentsel mekânın değişim ve dinamizmi, kentsel kimlik ve kentsel bellek kavramları ile bu kavramların birbirleriyle olan ilişkileri ve değişimleri incelenecektir. Üçüncü bölümde; çalışma alanı olarak seçilen Karaköy Kemeraltı bölgesi, oluşturulan bu kavramsal bağlantıların mekâna nasıl yansıdığını görmek üzere ele alınmıştır. Bu kapsamda tarihsel süreç içerisinde kentsel mekânda ve kültürel yapıda meydana gelen değişimler incelenerek alanda yapılan analizler ve anket çalışmaları detaylı şekilde anlatılmıştır. Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise tezde ele alınan konunun genel bir değerlendirmesi yapılarak hipotezin desteklenip desteklenmediği tartışılmıştır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada kentsel mekânların gelişim ve değişim süreci bağlamında kentsel kimlik ve kentsel bellek kavramlarına yönelik veri toplamada literatür araştırması yöntemi kullanılmıştır. Literatür çalışması kapsamında tezler, makaleler, bildiriler ve seminerlerden oluşan akademik çalışmalar incelenmiş, belediye arşivi taranmış ve gerekli yazılı ve görsel belgeler araştırılmıştır. Problem tanımı ve hipotez belirlenerek çalışma alanı olarak belirlenen Karaköy Kemeraltı bölgesinde kentsel analizler yapılmış ve kentsel mekânda kimliğin ve belleğin değişimini kullanıcı algısı bağlamında incelemek üzere anket soruları hazırlanmıştır. Anket sayısını

belirleyebilmek için alanda taşıt ve yaya yoğunluğunun maksimum düzeyde olduğu beş nokta seçilmiş ve buralarda sayımlar yapılarak yaya yoğunluğu saptanmış ve günlük yaya akışının on binde 3'ü oranında uygulama yapılması öngörülerek, gereken anket sayısı 160 olarak tespit edilmiştir. Anket uygulamasının devamında doğrudan sınırlı cevapların yöneltilmediği bunun yerine açık uçlu sorularla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılan çalışmada farklı kullanıcı gruplarının cevaplarını değerlendirebilmek amacıyla kullanıcılarda cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve İstanbul'da yaşama süresi gibi değişkenlerin eşitliği amaçlanmıştır. Bu çalışmaya ilişkin detaylı bilgiler tezin üçüncü bölümünde "Anket Çalışması, Yöntemi ve Değerlendirmesi" başlığı altında yer almaktadır. Ayrıca alanda yaya ve taşıt yoğunluğu analizi, doku analizi, alan kullanımı analizi, tescilli yapı analizi gibi fiziksel yapıya ilişkin analizler de yapılmıştır. Yapılan tüm analizler Karaköy Kemeraltı bölgesinde yaşanan mekânsal değişim sürecinin kentin farklı kullanıcı profilleri tarafından nasıl algılandığını ve bu sürecin kentsel kimlik ve belleğe etkilerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

2. KENTSEL KİMLİK-BELLEK İLİŞKİSİNİ ANLAMADA TEMEL KAVRAMLAR

Tezin bu bölümünde kentsel mekân, kentsel kimlik ve kentsel bellek kavramları incelenecek ve kentsel mekânın değişiminin bu kavramlara etkisi ele alınacaktır.

2.1. Kentsel Mekân

Hasol (2010), Mimarlık Sözlüğü'nde kentsel mekânı sokaklarda, alanlarda, parklarda, bahçelerde, özetle insan yapıtlarının arasında kalan ve bunlarla sınırlanan mekân olarak tanımlamaktadır.

Castells (1978), kentsel mekânı ekonomik, politik ve ideolojik sistemlerin elemanlarının birleşmeleri ve bunların toplumsal pratiği şekillendirmesi olarak açıklamaktadır. Castells'in yaklaşımında kentsel mekân, yalnızca ideolojik pratiklerin tanıladığı boş bir sayfa değildir. Kentsel mekânda iki etki göze çarpmaktadır; mevcut kentsel biçimlerin ve geçmişten aktarılan tarihi ürünün etkileri ile mekânsal biçimlere uygun simgeler ağının etkileri (Castells'den aktaran; Keskinok, 1988).

Gökgür (2008), kentsel mekânı kentte yaşayanların ortaklığını tanımlayan, günlük yaşam biçiminin olduğu bir sahne olarak tanımlamaktadır. Kentsel mekân bir yaşam ve bir kimlik alanıdır. Bu alanda kentsel imajı oluşturan bileşenler Lynch (1960) tarafından mekânsal kavramlar ve zamana ait kavramlar olarak ikiye ayrılmıştır. Mekânsal kavramlar kimlik ve strüktürden oluşan, bir nesneye bağlı olan ve bu nesneyi bir başka nesneye göre sınırlayan veya bir nesneyi diğeriyle ilişkiye sokan oluşumlardır. Zamana ait kavramlar ise kentte yaşayanların zaman içinde gelişen nesnelerle devam ettirdiği ve nesnenin işlevsel gelişimine göre anlam değiştirdiği bir ilişki biçimidir. Zaman mekânın içinde, tarih ve bellekle birlikte, dolaylı olarak yer almaktadır (Gökgür, 2008).

Keskinok (1988), kentsel mekâna ilişkin çözümlemeleri temelde iki ana yaklaşım biçiminde ele almaktadır. Bunlardan birincisi, toplumbilimsel bir kuramı kentsel mekâna mekanik biçimde aktaran yaklaşımlardan oluşurken, ikincisi kentsel mekânı

toplumbilimsel bir kuramdan hareketle açıklama iddiasında olmayıp, onu toplumdan arındırıp teknik bir bakış açısı ile ele alan yaklaşımları içermektedir.

2.2. Kentsel Mekânda Değişim ve Dinamizm

Harvey (2013), kenti "her türden ve sınıftan insanın -her ne kadar gönülsüzce olsa da- yan yana gelerek durmadan değişen, gelip geçici ama yine de müşterek bir yaşantıyı ürettiği bir mekân" olarak tanımlarken kentlerin sahip olduğu değişim potansiyelini vurgulamaktadır.

Jacobs (2011) da kentlerin özellikle merkezi kısımlarının dinamik olduğundan bahseder. Çünkü buralar binlerce insanın planlarını gerçekleştirebileceği kıymetli alanlardır.

Keskinok'a (1988) göre kentsel mekân maddi bir üründür. Daha doğrusu toplumsal oluşumun tarihsel süreçteki bir momentidir. Mekân yalnızca toplumsal yapının açılımının sonucu olmayıp, üzerinde bir toplumun özgüllük kazandığı tarihsel bir araya gelişin somut ifadesi, kendini belli edişidir. Bu süreç içinde, mekân yeni biçimler ve işlevler kazanırken, toplumsal anlamında da değişimler izlenir. Bu birbirini izleyiş, tek yönlü bir ilişki olmaktan çok karşılıklı bir ilişkiyi, bağdaşan öğelerin yanı sıra birbiri önüne geçen öğeleri de içeren bir ilişkiyi anlatmaktadır. İnsanlar birbirleriyle mekâna bir biçim, işlev ve toplumsal bir anlam kazandıran ilişkiler içindedirler.

Morley (1997), içinde bulunduğumuz dönemde, tarihsel birikim ve toplumsal örgütlenme sisteminde değişimler yaratan ekonomik, politik yeniden yapılanma ve dönüşüm süreçleri görmekte olduğumuzu söyler. Bu tarihsel değişimlerin merkezinde bir uzamsal yeniden yapılanma ve biçimlenme süreci yer almaktadır. Bu süreç hem toplumun mekânsal yapısının hem de mekânın ve mekânsallığın öznel deneyiminin ve bunlara olan yönelimlerin dönüşmesini gerektirir.

Castells (1978) kentsel mekânın, ideolojik içeriğin toplumsal süreçlerle (yeniden) üretimi sonucunda değişen simgeler ağı ile sürekli olarak yapılanmakta olduğunu söyler. Castells'e göre ideolojik mekân olduğu gibi kuramsal mekân üretim mekânı, tüketim (yeniden üretim) ve değişim mekânı olacaktır ve bütün bunlar birbirlerini sürekli olarak toplumsal pratik yoluyla dönüştürmektedirler ve dönüştüreceklerdir (Castells'den aktaran; Keskinok, 1988).

Tarihi bir geçmişe sahip günümüz kentlerin merkezlerinde yapı stoğu doygunluğa ulaşmış ve fiziksel büyümeye dayalı kentsel gelişme artık durmuştur. Günümüzde, küresel süreçte rekabet eden veya eklemlenmek için mücadele eden kentlerin merkezlerinde yaşanan kentsel değişim ve dönüşüm çok boyutlu faktörlerle tetiklenmektedir. Dönüşen ya da dönüşecek olan kentsel alanlar sermaye bakımından potansiyel alanlardır (Gürler, 2004).

Marx (1848)'a göre sermaye bir yanda tüm mekânsal sınırları yerle bir etmeye çalışırken, diğer yandan bu mekânı zaman ile yok etmeye uğraşır (Marx'tan aktaran; Harvey, 2012). Harvey (2012), sermayenin gelişiminin mekâna etkilerini üç aşamada açıklamaktadır; ilk olarak, yeni girişimciliğin en önemli ögesi olan "kamu-özel ortaklığı" içinde, şehir merkezinin yeniden gelişimini hedefleyen geleneksel kent pazarlama mekânizmaları ile yeni yatırımlar, yeni istihdam kaynakları ve dış fon kaynakları çekmeye çalışan yerel idari güçler birleşmiştir. Bu ortaklığın faaliyetleri, tam da, tasarlama ve uygulamada spekülâtif olması sebebiyle girişimcidir ve bu sebeple, rasyonel bir şekilde planlanmış ve koordine edilen bir gelişmenin tersi olan spekülâtifliğin bütün zorlukları ve tehlikeleri ile doludur. Ve son olarak, yerin inşası (yeni bir şehir merkezi, endüstriyel park vb.) ya da bir yerdeki koşulların iyileştirilmesi, bu projelerin bulunduğu araziden çok daha büyük ya da küçük etkilere sahip olabilir (Harvey, 2012).

Çoğunlukla kamu-özel sektör ortaklığı ile gerçekleştirilen ve kent merkezinde yer seçen büyük ölçekli prestij projelerin asıl amacı etrafındaki dönüşümü tetiklemektir. Bulundukları çevreye görülebilir yenileme etkileri olan bu projeler kentin pazarlanması ya da yeniden marka yaratma kampanyalarında merkezi bir rol oynamaktadırlar. Birçoğu, kentin yeni simgesel imajına hizmet etmektedir. Aynı zamanda kentin sahipsiz ve bakımsız parçalarının fiziksel dönüşümünün hızlı ve etkili bir yolu olarak görülmektedirler. Kent sakinlerinin ziyaret edeceği, hayran kalacağı ve eğleneceği umut edilen yeni kentsel alanlar olarak düşünülen bu proje alanlarının hedef kitlesi daha çok yatırımcılar, turistler ya da potansiyel yüksek gelirli sakinlerdir. Bölgelerindeki yenilemeyi tetiklemek ve emlak piyasasını hareketlendirmek üzere geliştirilen projeler, etraflarındaki fiyat artışına hem katkıda bulunmakta hem de bundan yararlanmaktadır. Bu tür projeler, kenti yeni görünüme kavuşturmanın bir parçası olarak eski imajın reddedilmesi ve yeni bir imajın yaratılması ile yakından ilişkilidirler (Çelikkilek, 2013).

Tanyeli (2011), bu projeleri marjinal mekân üretimi olarak değerlendirmektedir. Yerli mekân biçimlendirme ve kullanma alışkanlıklarına uygun neredeyse hiçbir şeyin olmadığı bu mekânların, içine girip yerleştikleri mekân sistemini dönüştürme/değiştirme, hatta yıkma potansiyelleri vardır.

Kentsel mekânların akışlar ve kanallara dönüştüğünü, üretim ve tüketim süreçlerinin belli bir yere bağlı olmaktan çıkmasına bağlayan Castells (2002) “dünya kapitalist sisteminin yeni mekânı, sürekli değişen akış ağları içinde hiyerarşik bir biçimde sıralanmış mevkilerden oluşan değişken bir geometridir” demektedir. Castells’e göre sonuç, “mekân ile toplum arasında yeni bir tarihsel ilişkinin oluşmasıdır” (Morley, 1997).

Çoğunlukla ekonomik ve kültürel üretim ve tüketim alışkanlıklarının değişiminden kaynaklanan bu mekânsal yeniden yapılanma ve biçimlenme süreçlerinde kentler yüksek teknoloji, artan nüfus yoğunluğu, yatırımlar ve uygulanan kentsel tasarım projeleri gibi etmenlerle her geçen gün birbirlerine benzemeye ve kimliklerini kaybetmeye başlamışlardır.

2.3. Kentsel Kimlik

Kentlerin hızlı gelişiminin getirdiği olumlu etkilerin yanı sıra kentin tarihsel süreç içinde oluşturduğu kültürü ve kimliği üzerinde olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Kentsel mekânın kimliği toplum tarafından kolektif bir şekilde, zaman içinde farklı katmanların bir araya gelmesiyle oluşur. Kentsel kimlik, toplum kadar tasarımcının da etkilediği bir oluşumdur. Bu kavram günümüzde kentlerin sahip olduğu özgün değerleri göz ardı ederek yapılan birtakım müdahaleler sonucunda üzerinde çokça tartışılan bir kavram olmaya başlamıştır.

2.3.1. Kavramsal değerlendirmeler

Kimlik, doğadaki herhangi bir canlıyı veya objeyi başka canlı veya objelerden ayıran, öncelikle onun görsel, işitsel, vb. gibi diğer duyularla algılanan, kendine özgü olma durumudur (Proshansky'den aktaran; Ocakçı, 1994).

Webster's sözlüğünde kimlik, bireyin veya varlığın ayırt edilebilen karakteri veya durumu olarak tanımlanmaktadır (Aktaran: Suher ve diğerleri, 1994).

Castells (2006)'e göre kimlik, toplumsal veya kolektif bir aktör tarafından, anlamın kültürel olarak inşa edilmesidir.

Ocakçı da kimliği, doğadaki herhangi bir varlığın başka varlıklardan ayrılan özelliklerinin ifadesi, onun kendine özgü olma durumu olarak açıklar. Kendine özgü olma durumu diğer varlıklarla kurulan ilişkilerle anlaşılabilirdiğinden, ilişki, kimliği ortaya çıkaran eylem biçimidir. Kimlik bir varlığın kendisini ifade etmesiyle ilgili olduğu için daima temsil niteliğine sahiptir (Ocakçı, 2012).

Hall kimliklerin asla tamamlanmadığını ve bitirilmediğini; öznellik olarak daima inşa ve oluşum halinde olduklarını söyler (Hall, 1998).

Kimliğin kritik bir önem taşıdığını belirten Castells (2006) üç farklı kimlik tipi kurmaktadır; Meşrulaştırıcı Kimlik, Direniş Kimliği ve Proje Kimliği.

Meşrulaştırıcı kimlik

Toplumun egemen kurumları tarafından, toplumsal aktörler karşısında egemenliklerini genişletmek ve akılcılaştırmak için inşa edildiklerini ve bunun aynı zamanda Sennett'in (1980) otorite ve baskınlık teorisinin kalbini oluşturmakla birlikte, milliyetçilikle ilgili çeşitli kurumlara da uyan bir tema olduğunu belirtmektedir. Böyle meşrulaştırıcı bir kimlik, Fransız Devrimi sırasında ve sonrasında inşa edilen, Fransız ulusunu eşitlik, sekülerlik ve cumhuriyetçiliğin bir ifadesi olarak ortaya koyan Fransız kimliğidir. Bir seçkin tarafından kendi bakış açısını akılcılaştırmaya yönelik bir sistem olarak inşa edilen bu kimliklere, Fransız devrimi sırasında ve sonrasında inşa edilen, Fransız ulusunu eşitlik, sekülerlik ve cumhuriyetçiliğin bir ifadesi olarak ortaya koyan Fransız kimliğini örnek vermektedir.

Direniş kimliği

Hakim olanın mantığı tarafından değersiz görülen veya damgalanan koşullarda bulunan aktörler tarafından geliştirilir. Toplumun kurumlarına nüfuz eden ilkelerden farklı ya da bunlara karşı ilkeler temelinde direniş ve ayakta kalma siperleri oluşturulur. Direniş kimliklerinin işleyişleri bakımından basit, katı ve güçlü olduklarını belirten Castells (2008), güncel bir örnek olarak Tanrı'nın kutsadığı, şehitliğin normal hale geldiği bir mücadeleye girmiş marjinalleşmiş insanların kimliği olarak Filistin kimliğini göstermekte ve "Küresel piyasalar beni önemsemiyor, ama Tanrı önemsiyor" diyebilmenin çok güçlü bir ifade biçimi

olduğunu söylemektedir. Bu tür kimliklerde sorunun grup dışında kalan insanların şiddetle dışlanması olduğunu ancak son yıllarda yenilenmiş olan İskoç ya da Katalan kimliği gibi kimliklerin tehdit edici olmaksızın güçlü olduğunu ve dolayısıyla direniş kimliğinin mutlaka köktencilik anlamına gelmediğini ifade etmektedir.

Proje kimliği

Toplumsal aktörlerin, kendilerine sunulan kültürel malzeme temelinde toplumdaki konumlarını yeniden tanımlamaları ve bunu yaparken bütün toplumsal yapıyı değiştirmeyi amaçlayarak yeni bir kimlik inşa etmeleridir. Bu kimliklerin aynı anda hem güçlü hem de dinamik olduğunu vurgulayan Castells, Afrika kökenli Amerikalı örneğinin özellikle önemli olduğunu belirtmektedir. Castells'e göre proje kimliği, ayrımcılık gütmeyen kültürel farklılıklara saygı duyan bir toplum kurma girişimidir (Castells, 2006; 2008).

Bu kimliklerden temelde kültürel kimlikler olarak bahseden Castells (2006), bunların aynı zamanda güçlü ekonomik kimlikler olduklarını da belirtmektedir. Ait olunan siyasi ve ekonomik ağların, güven duygusu yaratan pratiklere ilişkin kodları, kimliğin gücünün ekonomik açıdan önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Özetle; kimlik, doğadaki herhangi bir varlığın başka varlıklardan ayrılan özelliklerinin ifadesi, onun kendine özgü olma durumudur. Kendine özgü olma durumu diğer varlıklarla kurulan ilişkilerle anlaşılabilirliğinden, ilişki, kimliğin ortaya çıkmasındaki gerekli eylem biçimidir. Kimlik bir varlığın kendisini ifade etmesiyle ilgili olduğu için daima temsil niteliğine sahiptir. Kimlik insanların anlam ve deneyim kaynağıdır. Kendini bilmek her zaman bir inşa etme sürecidir. Sürekli inşa halinde olan kimlik, tamamlanan bir oluşum değildir ve çevresel faktörlerle ilişki içindedir. Bu nedenle bu faktörlerin etkilerine bağlı olarak dönüşüm potansiyeli vardır. Kimlik bir “olma”, “oluşma” halidir.

2.3.2. Kentsel kimlik ve kentsel imge

Kent kimliğinin uzun bir zaman dilimi içinde biçimlendiğini söyleyen Wiberg, kentlerin farklı karakterlerini kent kimliği, kent profili ve kent imgesi olmak üzere üç kavram aracılığı ile açıklamaktadır. Kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri ve yaşam biçimi niteliklerinin kente biçim verdiğini belirten Wiberg'e göre kentin sosyo-ekonomik yapısı da kentin profilini oluşturur (Wiberg'den aktaran; Suher, 1995).

Suher ise kentin profilinin, doğal profili, sosyo ekonomik profili ve insan eliyle yapılaşmış mekânın profili ile bir bütünleşme içinde değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedir (Suher, 1995).

Tekeli (1991), kent kimliğinin toplum tarafından üretilen kolektif bir kavram olduğunu ve bunun zaman içinde farklı katmanların uyumlu ve anlamlı bir bütün oluşturmasıyla gerçekleştiğini belirtmektedir. Güvenç (1991) de kent kimliğini geçmişten geleceğe bir süreklilik olarak algılamının ve kavramanın kenti yaşamada temel ilke ve öncelik olması gerektiğini söylemektedir.

Kentsel kimlik öğeleri, bir kenti temsil ettikleri konusunda üzerinde toplumsal oydaşma bulunan doğal, sosyal ve yapılaşmış çevre öğeleridir. Kentsel kimlik öğeleri o kent denilince akla ilk gelenler, o kenti o kent yapan, temsil eden özelliklerdir. O kent onlarla anılır, anlatılır, onlar pek çok sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik veya fiziksel oluşum veya olguların temsilcileri olarak yerel ve küresel özellikler taşıyabilirler. Kentsel kimlik öğeleri kenti fiziksel ve sosyal yönleri ile diğerlerinden ayırt eden özelliklerin tümüdür (Ocakçı, 2012).

Ocakçı ve Southworth, kent kimliğini oluşturan öğeleri üç başlık altında incelemiştir. Bunlar; doğal çevreden kaynaklanan kimlik elemanları, beşeri çevreden (sosyal/toplumsal) kaynaklanan kimlik elemanları ve yapılaşmış çevreden kaynaklanan kimlik elemanlarıdır (Ocakçı, Southworth, 1995).

Doğal çevreden kaynaklanan kimlik elemanları, kentin bulunduğu alanın topografya, iklim, su ögesi, toprak yapısı, bitki örtüsü, jeolojik yapısı gibi faktörler ile ilgilidir. Doğal faktörler ve bunların farklılığı, o kenti diğerlerinden ayırır, tanımlar, özgün kılar ve kente kimlik verir. Kent kimliği kavramı çerçevesinde ele alınan kentin doğal çevre verilerinin iyi analiz edilerek ortaya konulması, korunması, iyileştirilmesi ve vurgulanması o kentin olumlu kimliğinin korunması ve güçlendirilmesi anlamına gelir ve kentsel yönlendirme ve algılama daha olumlu yönde sağlanır (Ocakçı, 1994, 2012).

Beşeri çevreden kaynaklanan kimlik elemanları birey ve toplumdur. Bunları açıklayabilmek için birey ve toplum kimliğinin elemanlarını irdelemek gereklidir. Bireyin kimliği öncelikle içinde yaşadığı çevrenin bilinmesiyle oluşur ve olgunlaşır. Bireyin kendi geçmişiyle ilgili bilinçli-bilinçsiz tüm algıları, bilgileri, birikim ve deneyimleri, düşünce, davranışları, gelecek ile ilgili beklenti ve

tahminleri, gereksinim ve istekleri ayrıca içinde yaşadığı topluluğun ortak örf, adet, gelenek, inanç ve beklentileri kimliğini biçimlendirir. Bireysel kimlik grup ve toplum kimliğini oluşturur. Beşeri çevreden kaynaklanan kimlik elemanları, demografik yapı (nüfus büyüklüğü, yoğunluğu, nüfus artış hızı, yaş grupları...), kurumsal yapı (politik yapı, yönetim biçimi, hukuk sistemi...) ve kültürel yapıya (dil, etnik özellikler, din...) yönelik alt elemanlardan oluşur (Ocakçı; 1994, 2012).

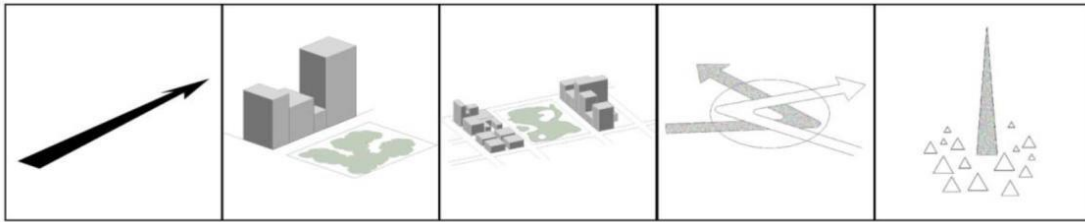
Yapılaşmış çevreden kaynaklanan kimlik elemanları ise insan gereksinimlerinden kaynaklanan eylem alanları ve bu eylem alanlarının karşılıklı ilişkileri ve kültürel yapıyla biçimlenen objelerden oluşmaktadır. Kentte yer alan yapılaşmış öğenin kentin kimlik elemanı olarak değerlendirilebilmesi için konum faktörü, form ve görüntü faktörü, işlev faktörü ve anlam faktörü açısından değerlendirilmesi gerekmektedir (Ocakçı; 1994, 2012).

Kent imgesi ise çevre ve insan arasındaki karşılıklı ilişkinin sonucunda ortaya çıkar. İmge, karşılıklı ilişkiler sonucu çevreden ortaya çıkan verileri anlık filtrelerden geçirerek insanın algılamasıdır ve kişiden kişiye değişebilir (Suher ve diğerleri, 1996).

Ocakçı (1994) da kent imajını birey ve çevresi arasında kurulan ilişkinin somutlaştığı bir noktaya veya bir alana yönelik algılanan etkinin oluşturduğunu söyler.

Keleş (1980) Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde kent imgesini "tasarı, düzenlenişi, görünümü ve yapılarının tasarım özellikleriyle, bir kentin insanda bıraktığı izlenim" olarak tanımlamakta ve kişiden kişiye değişebilen bir kavram olduğunu ifade etmektedir.

Lynch (1960), kent imgesinin bileşenlerini yapılaşmış çevredeki yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm noktaları ve nirengi noktaları olmak üzere beş eleman ile açıklamaktadır.

Şekil 2.1: Kent İmgesinin Elemanları (Lynch, 1960)

Yollar: Gözlemcilerin alışkanlık ve olanaklara bağlı olarak, ara sıra kullandıkları alanlardır. Bunlar; sokaklar, yaya yolları, toplu taşıma alanları, kanallar ve demiryolları olabilir. Yollar, pek çok kişinin imgesinde baskındır, insanlar hareket halindeyken kenti gözlemleyerek diğer çevresel öğeleri algılayabilirler.

Sınırlar: Gözlemciler tarafından ulaşım aksları gibi kullanılmayan, iki bölge arasında bulunan ve sürekliliği doğrusal bölen elemanlardır. Kıyıları, demiryolları, gelişme bölgesi sınırları ve duvarlar sınır oluşturan öğelere örnek olarak gösterilebilir.

Bölgeler: İki boyutlu alanlar olarak algılanan ve kentin orta veya büyük ölçekli bölümlerini oluşturan elemanlardır. İçine girildiği anda hissedilebilir ve ortak belirleyici karakterleriyle tanınabilirler.

Düğüm (Odak) Noktaları: Gözlemcinin kente girebilmesini sağlayan ve bir noktadan diğerine yol alırken kullanılan stratejik noktalardır. Odak noktaları kavşaklar, meydanlar ya da ulaşımın kesildiği noktalar olarak tanımlanabilirler.

Nirengi Noktaları: Kentin hatırlanmasında rol alan en önemli elemanlardır. Düğüm noktaları gibi noktasal bir referans kaynağı oluştururlar, ancak harici öğeler oldukları için gözlemci bu oluşumların içine giremez. Bina, işaret levhası, dükkan veya dağ bu öğeler arasında sıralanabilir (Lynch, 1960).

Güvenç (1993)'e göre kişilik (karakter) yapısı toplumsal anlamda nesnel, gözlemlenebilir bir gerçeklik alanı olarak anlaşılırsa; kişilik bu gerçekliğin dışı vurması; imge bu gerçekliğin dışarıdan algılanmasıdır. İşte bu bağlamda kimlik ve imge özdeş değildir. Kimlik varlığın kendisini tanımlaması, imge ise bu varlığın dışarıdan algılanmasıdır. Kent imgesi insanın çevre ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkan ve kentin insan üzerinde bıraktığı izlenimi ifade eden, bu nedenle kişiden kişiye değişebilen, bireysel bir kavramdır (Önem, 2004). Kimlik ise toplum tarafından üretilen kolektif bir oluşumdur. Kişilik, imge ve kimlik birbirlerinden bağımsız olarak değişebilir (Güvenç'ten aktaran; Suher ve diğerleri, 1996).

2.4. Kentsel Bellek

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde bellek; yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, akıl, hafıza, zihin olarak tanımlanmaktadır (TDK sözlüğü). Bellek; seçmek, anlamak, imajların ve/veya

geçmişteki olayların yeniden şekillenmesine dayalıdır (Stein'dan aktaran Gökğür, 2008).

Mills (2014)'e göre bellek, temelde daima mekâna bağlıdır. Bizi biz yapan, kimliğimizi oluşturan toplumsal ilişkileri tahayyül etme, anlatma ve uygulama şekillerimiz özel mekânlarda gerçekleşir; dolayısıyla, mekânla olan ilişki kimliğimizi inşa edici bir nitelik taşır.

Sigmund Freud (1856-1939)'a göre, bellekle birebir ilişkili olan hatırlama ve unutma pratikleri, bireysel seçimlerin sonucudur, bu nedenle bellek 'bireysel' bir olgudur. Henri Bergson (2007) ise belleği, algılama sonrasında gerçeği temsilen zihinde oluşan imgeler üzerinden yorumlar. Bergson'a göre algılama, kültürel, psikolojik etkiler altında gerçekleşir ve kişiye özgü imgelem dünyası da yine bu etkiler altında oluşur (Çalak, 2012).

Halbwachs (1992)'a göre iki tip bellek vardır; bireysel bellek ve kolektif (sosyal) bellek. İlki kişilik çerçevesini kapsamakta, ikincisi ise ait olunan topluluğun yaşamındaki önemli anların anımsanmasıyla bağlantılı olmaktadır. Bellek çoğu zaman 'bireysel bir hatırlama'ya referans verse de, her zaman sosyal kodlara göre oluşur. Sonuç olarak Halbwachs (1992)'a göre, Freud (1856-1939) ve Bergson (2007)'un tartıştığı biçimdeki bireysel bellek, bireyin içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel çevre olmaksızın tariflenememektedir. Bellek, her şekilde toplumsal, kolektif bir üretilimdir (Çalak, 2012).

“Kolektif (sosyal) bellek” kesintiye uğramadan devam eder ve geçmişle devamlı bir ilişki sürdürür. Halbwachs (1992)'a göre kolektif bellek “mekân” içinde yönelir. Kentsel mekân da kolektif belleğin ayrıcalıklı desteğidir. Kolektif bellek geçmişin yeniden oluşturulmasına yol açar. Mekânın kalıcılığı/değişmezliği bellek ve topluluk kimliğinin oluşumunda kaçınılmaz bir etkidir (Gökğür, 2008).

Rossi (2006)'nin belleğe ilişkin tanımları daha mekânsaldır. Rossi'ye göre kenti oluşturan mimariler, mekânları üzerinden üretilen sosyal ilişkilerle kent belleğinin bir parçası haline gelmekte, bu ilişkiler ağı kentin tarihi içinde akarak zamanla onu biçimlendirmekte, yeniden üretmektedir. Rossi, kolektif belleği kentle bir bütün olarak görürken, kentin yaşayan bir organizma gibi canlı bir 'öz'e sahip olduğunu da iddia etmektedir (Çalak, 2012).

Assmann (2001)'ın Kültürel Bellek isimli çalışmasının önsözünde söylediği gibi: "Yaşayan bellek yok olma tehlikesi ile karşı karşıyaysa ve kültürel hatırlama biçimleri sorun yaratmaktaysa, toplumsal bellek bir dönem değişiminin eşiğinde demektir. Tarih ve bellek, anılar ve anımsama tekniği gibi konular, kısmen son derece soyut ve bilimsel düzeyde tartışılrsa da, gerçekte sorunun asıl özü buradadır." Bellek konusunun son yıllarda Doğu'da ve Batı'da oldukça fazla ilgi çektiğini ifade eden Assmann, bu ilgiyi etkileyen en az üç faktör olduğunu belirtmektedir. Bu faktörleri ilk olarak, yeni elektronik medya ile bellek dışı kaydın (dolayısıyla da yapay belleğin) mümkün olduğu bir çağın içinde olmamız, birinci gelişime bağlı olarak, bugünün kültürünü geçmişin "ardıl kültürü" olarak kavrayan tutum, yani "devrini tamamlamış bir şey" olarak tanımlayıp geçmiş kültürü bir hatırlama ve geçmişini anlama çabasını konu eden bir tutumun yaygınlaşması ve son olarak belki de en belirgin etken ise, bizi çok daha kişisel ve yaşamsal düzeyde etkileyen bir şeyin sonuna gelmemiz olarak açıklamaktadır.

2.5. Kentsel Kimlik ve Belleğin Değişimi

Kent kimliği, fiziki çevre içinde yer alan yaşam biçimi ile bir bütün oluşturur ve toplumsal olarak üretilir. Sürekli değişim ve gelişim halinde olan toplum ilişkileri, kent kimliğinin yeniden tanımlanmasına, üretilmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda kent kimliği tarihten, günümüzden, uluslararası ilişkilerden gelen referanslarla sürekli olarak yeniden üretilecektir (Sahil, 1995).

Bir kentin coğrafi yapısı, kültürel düzeyi, mimari niteliği, yerel gelenekleri, yaşam biçimi vb. niteliklerinin bütünü o kentin kimliğini tanımlamaktadır. Kimliği oluşturan toplum ve insan ilişkileri ile iletişim ve teknoloji alanındaki gelişim ve değişimler bu süreçte önemli öğeleridir (Ocakçı, 2012).

Kent kimliğinin değişimi kent planlama kararları, koruma kararları ve uygulamaları ile doğrudan bağlantılıdır. Bu değişim doğaldır, ancak değişimin ölçüsü kentin genel karakterini değiştirmeye, yok etmeye başladığında önemli sorunların varlığından söz edilebilir (Sahil, 1995). Tekeli (1991)'ye göre bir kentin kimliğini oluşturan ve tarihten gelen özellikleri ile içinde bulunan zamanın gereksinimleri uygun fiziksel ortamlarda kaynaştırılamadığı zaman, kente dair bir kimlik kaybının olduğu gözlemlenir.

Morley (1997)'e göre, ekonomik ve kültürel üretim ve tüketim gitgide küreselleşirken, kimliğin sürdürülebilmesi de gitgide zorlaşmaktadır.

Kent kimliği hiçbir zaman durağan olmayan insan-çevre etkileşim sistemi içinde oluşur. Bu nedenle, kentsel kimlik öğelerinin sosyal, fiziksel etkiler altında yapılandığı ve değiştiği gelişim sürecinde, bazı öğeler kentin eski dönemlerini, bazıları ise içinde yaşanılan dönemi temsil ediyor olabilirler. Bir kent tarihi gelişme sürecinde oluşturmuş olduğu bazı kimlik öğelerini korumuş veya kaybetmiş, bazı yeni kimlik öğeleri oluşturmuş da olabilir (Hall'den aktaran; Ocakçı, 2012).

Hızlı değişim yaşamayan, uzun bir tarihsel geçmişi olan kentler zamanın değişik katmanlarının üst üste birikmesiyle oluşmuş bir kimliği oldukça iyi korumaktadır. Sürekli değişme halinde olan toplum ve insan ilişkileri ise bu kimliğin sürekli olarak yeniden tanımlanmasını ya da üretilmesini gerektirmektedir (Tekeli'den aktaran; Ocakçı, 2012). Rossi (2006), bir kentin tarihinden gelen ve ona ait ipuçları taşıyan değerleriyle, zamanın şartlarına göre kazandığı nitelikler arasında bir bağ olması gerektiğini vurgulayarak, kentlerin kendi belleklerinden referans alarak kendilerini üretmeleri gerektiğini söyler (Al, 2011).

Kent kimliği oluşumu, toplum kadar tasarımcının da etkilediği, tamamen yeni öğeleri ya da geçmişteki öğelerin yeniden yorumlandığı kültürel bir olgu olarak da tanımlanabilir. Bugün "kimliklerini hızla yitiren" kentlere baktığımızda; bunun başlıca nedeni olarak karşımıza çıkan olgu şudur: Kentlerimiz, özellikle de tarihsel kentlerimiz kendilerine özgü olan ve yüzyılların birikimi ile zenginleşmiş bulunan mimari ve kentsel kültürlerine taban tabana zıt yeni yapılaşmalarla hızlı bir "başkalaşım" sürecini yaşamaktadırlar (Tekeli ve Ekinci'den aktaran; Sahil, 1995).

Lefebvre (1950)'e göre kimlik ve belleğin birlikteliği önemli bir arakesit olabilir; ancak, bizim için daha da önemlisi, hem kimliğin hem de belleğin, toplumsal bir kurgu olarak, hegemonik ve karşı-hegemonik çatışma süresince, tahakküm ve uygunlaştırma alanlarında etkin kılındığıdır (Lefebvre'den aktaran; Sargın, 2002).

Kente yeni bir kimlik kazandırmak yerine önce onun bütün boyutlarıyla deşifre edilmesi, var olan özgün kimliğini kuran değerlerin keşfedilmesi, bu değerlerin güncel koşullar ve gerekliliklerle bütünleştirilmesi ve böylece kent kimliğinin sürekliliğinin sağlanması pek çok açıdan daha uygun bir tutum olacaktır. Çünkü kimliğin oluşumu tarihseldir, sürekliliğe dayanır ve kendisinden önceki ve mevcut

gelişmelerden ve öğelerden bağımsız olarak düşünülemez. Bu nedenle bir kentte kimliğin amaçlı olarak üretilmesi, çeşitli nedenlerle erozyona uğramış olan kimliğin yerine yeni bir kimliğin konumlandırılması güçtür. Öte yandan, bir kentin kimliği, zaman içinde ortaya çıkan sosyal, kültürel, fiziksel ve ekonomik değişimlere paralel olarak süreç içinde kendisini yeniden tanımlayabilir; bu durumda kimliğin kaybindan değil de dönüşümünden söz edilebilir. Ancak bu kendini yeniden tanımlamanın ya da dönüşümün de yine sürekliliğe dayanması gereklidir (Beyazıt ve diğerleri, 2013).

Connerton (2012)'a göre bilinç, yeni bir eylemin mantıklı olduğu kararını vermek için kendisine bir güzergâh çizerken, daha önceki deneyimlerinden yararlanmak için belleğe başvurur. Anıları kendi bağlamlarında değerlendirerek, geleceğe ilişkin bir yorum yapar, dolayısıyla belleğe dışarıdan yapılan müdahaleler, bilincin bir yanılsamayla hareket etmesine ve belirli bir tarihselliği olan kimliğin yok edilmesine neden olur. Bu durumda, toplum içerisinde gücü elinde bulunduran sosyal grupların söylemi, egemen olanın siyasası; kendi çıkarlarını gözetererek ve kolektif belleğin anımsama yoluyla bugüne getireceği anların kararını vererek, toplumsal kimliğin inşasına kendi menfaatleri doğrultusunda yön vermektedir.

Kentin hafızası hem onun kendisinde birikenlerden hem de yaşayanlarının onda biriktirdiklerinden oluşan bir hafızadır. Onun hatırladıkları ve unuttukları, yaşayanlarının hatırladıkları ve unuttuklarını da etkiler. Kent hafızasını yapımlarla da yıkımlarla da yitirebilir. Buradaki ana mesele “yeni” olanın kente eklemleme sürecinde “eski” olanla kurduğu ilişkidir. “Yeni” olanın yıkıcı gücü, “eski” olanı yok sayarak silerse kent hafıza kaybı, diğer bir deyişle amnezi yaşar. Kentte yaşanan bir hafıza kaybı da yalnızca kentin değil, insanların da hafızasını kaybetmesi anlamına gelir (Çetken, 2011).

Kentlinin, ortak mekânlarda kolektif bir şekilde kurduğu, kentin kendi geçmişinden gelen ve mekânı üreten bir olgu olan belleğe yapılacak herhangi bir müdahale, kentin tarihine ve anlam sürekliliğine yapılacak müdahalelerle eş tutulabilir. Kente ait kolektif bellek, kentlinin birbirleriyle ve kente olan etkileşimlerinin bir ürünüdür, dolayısıyla kentin ve kentlinin kimlik inşasında rol oynamaktadır. Belleğin silinmeye veya süreklilikten kopartılıp müttemadi olarak yeniden yazılmaya çalışılması, bu kimliğin de yitirilmesine neden teşkil eder (Al, 2011).

2.6. Bölüm Sonucu

Bu bölümde, çalışmanın altyapısını oluşturan kavramsal çerçevenin temel bileşenleri olarak "kentsel mekân", "kentsel kimlik" ve "kentsel bellek" kavramları ve bu kavramların birbirleriyle olan ilişkileri ele alınmıştır. Kentler sürekli değişim içinde olan dinamik yapılardır. Günümüzde bu değişim daha hızlı bir şekilde yaşanmakta, özellikle yüz yüze ilişkilerin en üst düzeyde olduğu ve sermaye bakımından potansiyeli yüksek olan kent merkezleri mekânsal yeniden yapılanma süreci içine girmektedir. Bunun sonucunda sürekli inşa sürecinde olan ve farklı katmanların üst üste gelmesiyle oluşan kent kimlikleri de zaman içinde değişebilmektedir. Kentin doğal yapısı, yapılı çevresi ve sosyo kültürel özelliklerinden oluşan kent kimliği tarihseldir ve sürekliliğe dayanır. Bu nedenle zaman içinde ortaya çıkan değişimlere paralel olarak kendini yeniden tanımlamasının da sürekliliğe dayanması gerekir. Kentte yaşayanların birbirleriyle ve kentle kurdukları ilişki sonucunda ortaya çıkan kolektif bellek, kentin kimlik inşasında rol oynamaktadır. Dolayısıyla kente yapılan herhangi bir müdahale, kentin kimliğini, belleğini ve anlam sürekliliğini etkilemektedir.

3. KARAKÖY KEMERALTI BÖLGESİNDE KENTSEL KİMLİĞİN VE BELLEĞİN PROJE ETKİSİYLE DEĞİŞİM SÜRECİNİN ARAŞTIRILMASI

3.1. Çalışma Alanı Sınırları ve Seçim Nedeni

Tezin bu kısmında öncelikle çalışma alan sınırları ve seçim nedeni ile araştırmanın detaylı metodolojisi ve sonrasında alanın tarihsel gelişimi ile mekânsal gelişim süreci ve bu süreci etkileyen projeler incelenecektir. Yapılan alan çalışması kentsel analizler ve anket çalışmaları olarak iki ayrı başlık altında ele alınacak ve elde edilen araştırma bulguları kentsel kimlik ara kesitinde değerlendirilecektir.

Karaköy, Beyoğlu ilçe sınırları içerisinde yer alan, İstanbul'un en eski ticaret merkezlerinden biridir. İstanbul'un merkezinde yer alan Karaköy, İstanbul Boğazı'nda Haliç'in Boğaz'a açıldığı alanın kuzeyinde bulunması sebebiyle stratejik konumu oldukça önemlidir. Bir taraftan Galata Köprüsü ve Karaköy İskelesi ile diğer taraftan Karaköy-Beyoğlu Tüneli ile olan bağlantısı sayesinde İstanbul için özellikle ticari, tarihi ve turistik bir merkez niteliği taşıyan alanın ulaşım bağlantıları gelişmiş ve erişilebilirliği yüksektir.

Şekil 3. 1: Çalışma Alanı Sınırları

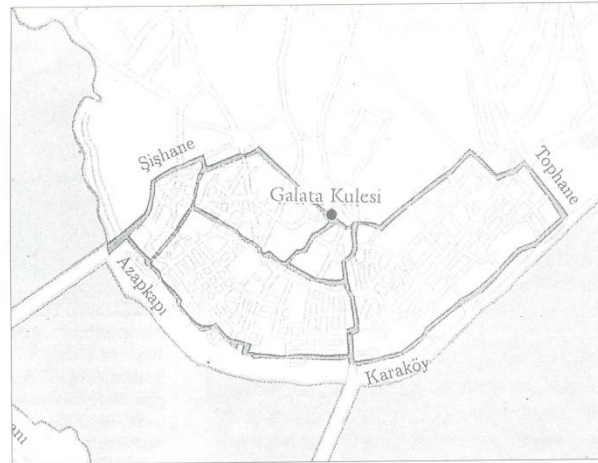
Tez kapsamında çalışma alanı olarak belirlenen Karaköy Kemeraltı bölgesini batıda Karaköy Caddesi, kuzeyde Kemeraltı Caddesi, doğuda İskele Caddesi, güneyde ise İstanbul Boğazı sınırlandırmaktadır (Şekil 3.1). Alanın güneybatısında bulunan Galata Köprüsü, Karaköy'ü Eminönü'ne bağlar. Alanın batısında bulunan Karaköy Meydanı, Taksim'e 2.8 km, Eminönü'ne 1.8 km, Fatih'e 4 km, Eyüp'e 5.5 km, Şişli'ye ise 5.9 km uzaklıktadır.

3.2. Karaköy'de Kentsel Mekânın Proje Etkisiyle Değişim Süreci

Karaköy, son yıllarda eski iş merkezine her geçen gün biraz daha yabancılaşan, kullanımların ve buna bağlı olarak kullanıcı profilinin hızla değiştiği bir sürecin içine girmiştir. Bu bölümde yaşanan bu mekânsal gelişim ve değişim sürecinin arka planını görebilmek adına öncelikle alanın tarihsel sürecine değinilmiş, sonrasında ise planlama süreci ve alanın yakın çevresinde uygulanması planlanan büyük ölçekli kentsel projeler ele alınmıştır.

3.2.1. Alanın tarihsel gelişimi

Bizantion'un karşısındaki incir ağaçlarıyla süslü küçük Sykai köyü ve az ötesindeki istiridye dolu sahilde, bugünkü Tophane'ye rastlayan balıkçı köyü Bolos'tan, adını bir şekilde veren Galatlar'a, Arap işgalinin efsanevi yapılarına, zaman zaman Bizans'ın onayını almaksızın gelişen Venedik ve Ceneviz kolonisinden Karayların köyü Karaköy'e, burayı batılılaşma döneminin en önemli ticaret merkezine dönüştüren Levanten tüccarlara, bankalar, bankerler ve sigortacılar kadar uzanan karmaşık bir tarih vardır (Akay, 2012).

Şekil 3. 2: Galata Surları (Çelik, 1996)

Çalışma alanının büyük bir kısmı Galata Surları yıkılana kadar surların içerisinde yer almıştır (Şekil 3.2). Bu nedenle alan, tarihsel süreç içerisindeki durumu ve önemi açıklanırken içinde bulunduğu alanla bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

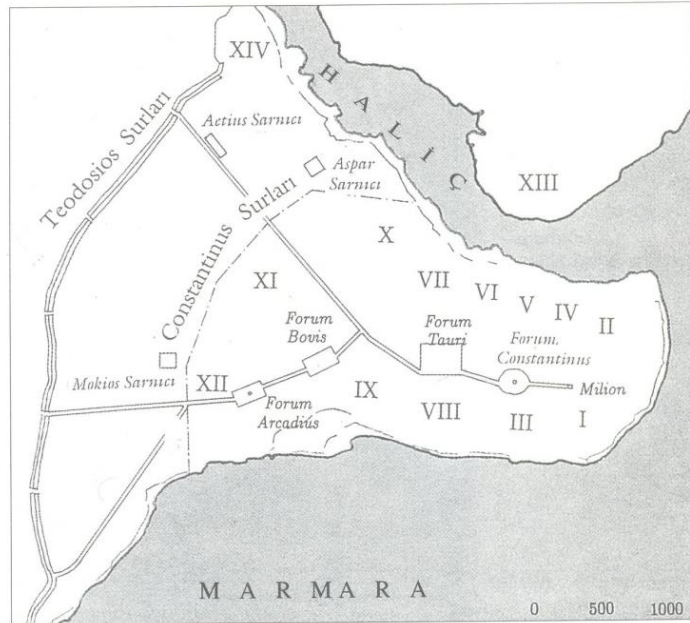
3.2.1.1. Roma İmparatorluğu Dönemi (M.Ö. 27 - 395)

İstanbul'daki ilk imar hareketlerini başlatan Roma İmparatoru I. Constantinus döneminde (324-337) bir kıyı köyü olduğu tahmin edilen Galata'nın, coğrafi konumu yüzünden surlarla korunmasına I. Justinianos zamanında (527-565) başlanmıştır. Sahile çok yakın bir yerde dar yolların kesişiminden ve denizden ana girişin doğal olarak oluşturduğu kavşaktan köy içine giriş ve dağılım, daha sonraki meydanın habercisi olarak ilk bu dönemde belirmiştir (Yenen, 1994).

395'de Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmasıyla bölge Doğu Roma İmparatorluğu'nun (Bizans İmparatorluğu) yönetimine geçmiştir.

3.2.1.2. Bizans İmparatorluğu Dönemi (395-1453)

Bizans İmparatoru II.Theodosius, 5. yüzyılda Galata'yı Konstantinopolis'in 14 regio'sundan 13.sü olarak kent sınırlarına dahil etmiştir (Şekil 3.1), (Akın, 2013).

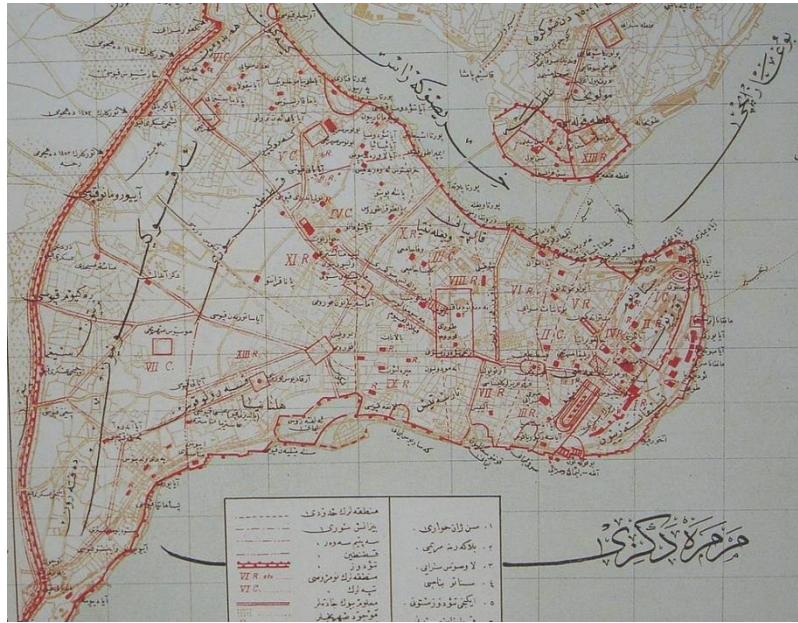
Şekil 3. 3: Bizans Kenti'nin 14 bölgesi (Çelik, 1996)

12.yy ortalarında Bizans'tan imtiyazlar elde etmeye başlayan ve Haliç kıyısına yerleşen Cenevizliler, 1204'de Konstantinopolis Latinler tarafından istila edildiğinde

Haliç'teki yerlerini Venediklilere kaptırmışlar ve 13.yy'da Galata bölgesine yerleşmeye başlamışlardır (Eyice ve diğerleri, 1994).

1265'te Venedikliler'e imtiyazlar tanıyan bir antlaşma imzalandıktan sonra VIII. Mikhael Cenevizlerle yakınlaşarak "NymphaionAntlaşması"nı imzalamıştır. Bu antlaşma sonrası Cenevizler'in Galata'da bir ticaret loncası, saray, kilise, fırın, dükkan ve ev yapmalarına izin verilmiştir (Genim, 2004). Galata'nın bütününe serbest ticaret ayrıcalığı tanındıktan sonra burası Cenova'nın ticaret kolonisi haline gelmiştir (Kuban, 1996).

İlk dönemlerde sur yapmalarına izin verilmeyen Cenevizler bir hendek kazarak, evlerini kesintisiz bir savunma sistemi oluşturacak gibi yan yana inşa ederek yerleşim alanlarını koruma altına almışlardır. Kurulan bu ilk kent 1335'te büyük bir yangın geçirmiş, fakat hemen ardından, bu kez savunma duvarlarıyla birlikte yeniden inşa edilmiştir (Kuban, 1996).

Şekil 3. 4: Mamboury'nin 1453 öncesi İstanbul'unu gösteren haritası (Url 1)

14. yüzyılda Galata ile Konstantinopolis arasında sayısız çatışma çıkmıştır. Konstantinopolis harabeye dönüşürken, Galata gelişmeye devam etmiştir. Bu dönemde podesta için yeni bir saray, yeni kiliseler ve bir liman inşa edilmiştir (Kuban, 1996).

Galata'nın gelişmesi, Bizans İmparatorluğu döneminde sur içi bölgesi ile sınırlı kalmıştır. Bizans zayıfladıkça Ceneviz kolonisinin sınırları da genişlemiş ve

koloni Azapkapı - Şişhane - Galata Kulesi - Tophane çevresine kadar yayılmıştır (Eyice ve diğerleri, 1994).

İbn Battuta Galata'yı şöyle anlatmaktadır:

"Galata'da Frenk Hristiyanlar yaşar. Toplum, aralarında Cenevizler'in, Venedikliler'in, Romalılar'ın ve Fransızlar'ın bulunduğu farklı insanlardan oluşuyor; hepsi Konstantinopolis kralının yetkisine bağlı... Tümü ticaretle uğraşıyor ve liman dünyadaki en büyük limanlardan biri; orada yüz kadar kadirga ve başka büyük gemiler ve küçük gemiler gördüm, sayılamayacak kadar çoktu. " (Kuban, 1996).

Bu dönemde şehrin ana giriş kapılarından biri olan kule ve kapısı inşa edilmiş; bu kapıya "Porta Chiara" veya "Kiarahori" denmiştir. Semtin Osmanlı dönemindeki ve bugünkü adının Kiarahori'nin Türkçede aldığı biçim olduğu tahmin edilmektedir. Sementin adı konusunda bir başka varsayım ise, Bizans döneminde Hasköy'den bugünkü Karaköy'e doğru uzanan bölgelerde Karai Musevilerinin yerleşmiş bulunduklarından ötürü bölgeye "Karai Köyü" dendiği ve bunun zamanla Karaköyü ve Karaköy'e dönüştüğü yolundadır (Yenen, 1994).

Şekil 3. 5: Buondelmonte'nin 1422 tarihli İstanbul Haritası (Url 2)

3.2.1.3. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi (1453-1923)

Osmanlı Devleti İstanbul'u fethederken Cenevizliler tarafsız kaldığı ve ardından da teslim oldukları için Galata barışçıl yollarla Türkler'in eline geçmiştir. Ancak kenti ele geçirmek için yapılan çarpışmalarda bazı Cenevizler'in ele geçirilmesi, bazılarının da deniz yoluyla kaçmasından ötürü sultan tavrını değiştirmiş ve Galata'ya "terk edilmiş toprak" muamelesi yapmıştır. Bu durum Galata'nın artık devlet hazinesine ait olduğu anlamına geliyordu ve ilerleyen yıllarda bu topraklar üstünde yaşayanlardan kira alınmaya başlanmıştır (Kuban, 1996).

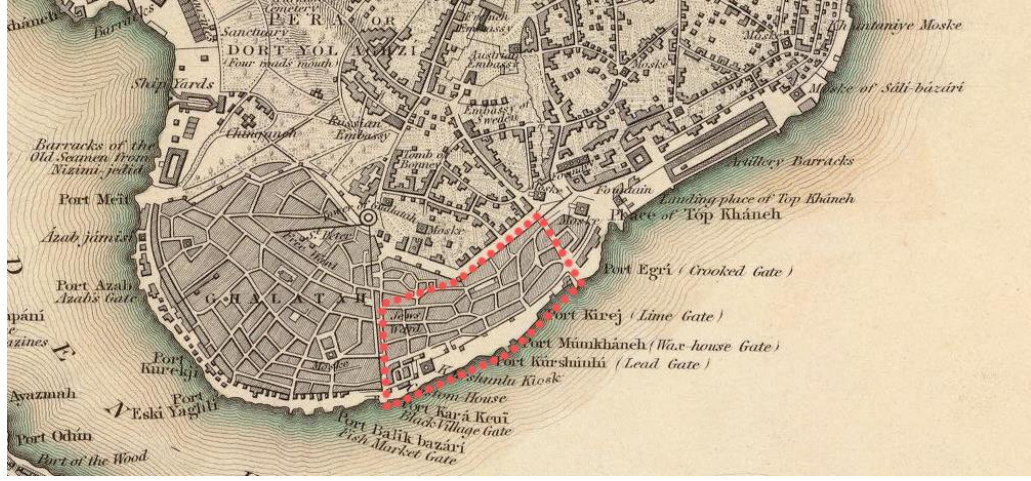
Önce Bizanslılar tarafından, Cenevizler'in kesin olarak Galata'ya yerleşmesinden 1452 yılına kadar Cenevizler tarafından inşa edilen Galata surları, İstanbul'un alınmasından, yani 1453 yılından sonra yıktırılmaya başlanmıştır (Üsdiken, 1999).

Şekil 3. 6: 1900 yılında Bankalar Caddesi(solda) ve Rıhtım Caddesi (sağda) (Url 5)

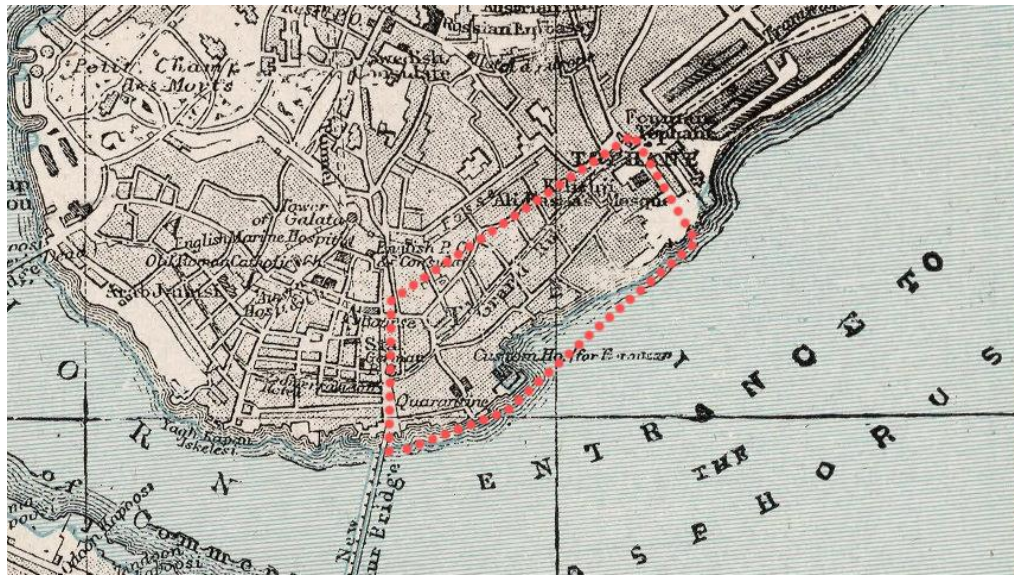
Galata fetihten beri başkentin gayrimüslim merkeziydi. İmparatorluk Avrupa devletlerinin iktisadi hegemonyasına boyun eğdikçe, Galata doğal olarak Batılı tüccarlara ev sahipliği yapan ve onların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde gelişen ilk bölge olurken, İstanbul geleneksel ve baskın İslami karakterini korudu (Çelik, 1986). Fatih Devri'nin sonlarına doğru Galata'da 535'i Müslüman, 592'si Rum, 332'si Frenk ve 62'si Ermeni evi olmak üzere toplam 1521 ev ve 260 dükkan bulunmaktadır (Genim, 2004).

Osmanlı döneminde de Galata Kulesi'nin altında, Azapkapı'nın doğusunda ve Haliç girişinde, limanın en önemli mevkiinde bulunan Karaköy, bugün olduğu gibi, konut bölgesi olmaktan çok bir ticaret ve ulaşım bölgesi olarak limanın getirdiği çeşitli işlevleri yüklenmiştir (Yenen, 1994).

Şekil 3. 7: 1840 yılında Karaköy Kemeraltı bölgesi (Url 3)

Bizans dönemi gibi Osmanlı döneminde de bölgenin özellikle Karaköy kesimi, meyhaneler, batakhaneler vb ile ünlüydü. Daha sonra, 19. yüzyılda İstanbul'un ilk barları olan balozlar burada açılmıştır. Türkler döneminde Haliç'in iki yakasının bağlantısı ilk olarak 1836'da Unkapanı ile Azapkapı arasında inşa edilen köprü ile sağlanmış ise de, bu bağlantı Dolmabahçe Sarayı ile Babıali arasındaki yolun kısaltılması için Karaköy ile Eminönü arasında 1845'te inşa edilen bir ahşap köprü ile daha da kolaylaştırılmıştır. Bu köprünün dayanıklı olmaması, 1870-1871'de demirden bir yenisinin yapılmasını gündeme getirmiş; 1912'de bu köprü de sökülüp yakın zamana kadar kullanılan Galata Köprüsü kurulmuştur. Daha bu dönemlerden itibaren Karaköy Meydanı'nın önemi ve trafiği artmış, fakat dar yolların kesiştiği bir kavşak olmaktan öteye gidememiştir (Yenen, 1994).

Şekil 3. 8: 1893 yılında Karaköy Kemeraltı bölgesi (Url 3)

19. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde semt, ulaşımın düğüm noktası olma özelliğini ve ticari işlevlerini korumakla birlikte, Levantenlerin Batılı yaşam biçiminin geliştiği Pera ve Galata'nın hemen altında, bu semtlerin adeta bir geçiş bölgesi olmuş; Karaköy'ün binalarına, dükkanlarına, bu yaşam biçiminin izleri ve havası sinmiştir. 20. yüzyıla doğru ve 20. yüzyılın ortalarına kadar Karaköy İskelesi'nin ve daha doğuya doğru liman tesislerinin yer aldığı Galata Rıhtımı ve Rıhtım Caddesi boyunca restoranlar, birahaneler, mezeciler, şekerciler, emanetçiler vardı. Bunların bir bölümü yakın zamanlara kadar burada varlıklarını korumuşlardı. 1864-65'te yıkılan Galata Surları'ndan günümüze birkaç duvar kalıntısı ile bu dönemde inşa edilmiş olan Galata Kulesi ulaşmıştır (Kuban, 1996).

Şekil 3. 9: 1918 tarihli Necip Bey Haritası'nda Karaköy Kemeraltı Bölgesi (Url 3)

İlk yıkım dönemi, işlevsiz kalan, deprem ve yangınlar yüzünden hasar gören sur duvarları ve kapıları, hasarlı durumdayken yarattıkları tehlike ve oluşturdukları engel sebebiyle onarımlar geçirmiştir. İkinci yıkım dönemi, Tanzimat sonrası batılılaşma hareketleriyle İstanbul ilk belediye örgütüne sahip olmuş; Galata bölgesi de 6. Belediye Dairesi'ne bağlanmıştır. 6. Daire 1858 yılından itibaren, Karaköy

Meydanı'nın planlanması, bölgenin kamulaştırılması ve projenin uygulanması girişimlerinde bulunmuştur. Karaköy Kapısı'nın da bu projeyle birlikte yıkıldığı anlaşılmaktadır (Tan, 2014).

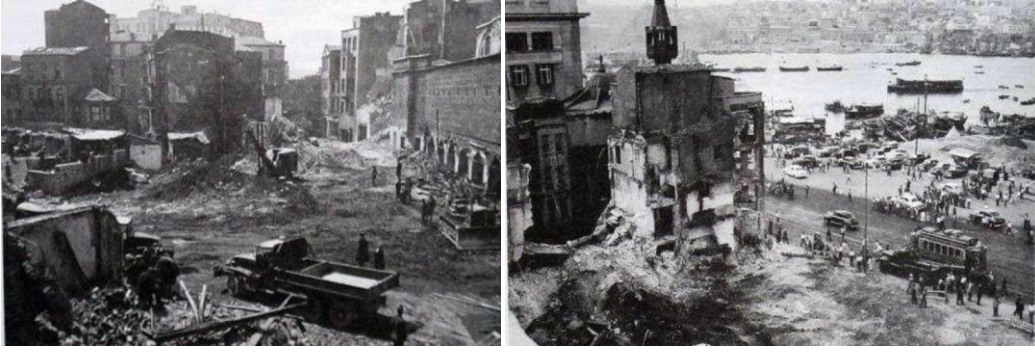
Şekil 3. 10: 1910'lu yıllarda Karaköy Rıhtımı (Url 5)

Bu dönemde limana ilişkin çalışmalar da başlamış ve 1890-1900 yılları arasında Rıhtım Şirket-i Osmaniyesi çeşitli etüdlerden sonra galata sahilinde rıhtım inşaatına başlamıştır. çeşitli aksiliklere rağmen devam eden rıhtım inşaatı 1895 yılında kısmen bitirilmiştir ve 1912-1914 yılları arasında Karaköy rıhtımı üzerinde denizcilik ve rıhtım işletmeleri için büyük binalar inşa edilmiştir (İşli, 2010).

3.2.1.4. Cumhuriyet Dönemi (1923 -)

Karaköy, bu dönemde Tarihi Yarımada ile Beyoğlu yakasının düğüm olmasının ötesinde, Batıya açılma sürecinde rıhtım ve gümrük alanının oluşması, rıhtım çevresinde Batıdan ithal edilen ürünlerin perakende ticareti yoğunluğunun çevresinde, yeni finans kavramlarıyla birlikte yeni bir iş ortamının ortaya çıkışının da habercisidir.

19. yüzyılın ikinci yarısında, Tarihî Yarımada'nın gayrimüslim sarraflarının ve büyük tüccarlarının, İstanbul'a giderek yerleşen Levanten iş adamlarının yanında toplanmaları, Karaköy'de kentin yeni finans ve iş merkezinin oluşmasının önemli bir etkenidir (Akın, 2013).

Şekil 3. 11: 1950'lerde meydana gelen yıkımlar

Galata Köprüsü'nün uzantısı olan ve kuzeyde Necati Bey Caddesi'nin kestiği Karaköy Caddesi 1960'lara kadar birçok ünlü ve seçkin dükkanın sıralandığı bir yerdi. Karaköy Meydanı ve çevresinin yol ve sokak dokusu da son 60 yılda büyük ölçüde değişmiş; meydanın batı kesiminde Tersane Caddesi'nin güneyinde Perşembe Pazarı'nın doğusunda kalan bölgedeki bina, han ve sokakların bir bölümü tümüyle ortadan kalkmıştır. Özellikle 1950'lerde meydan, deniz, kara ve yaya trafiğinin nüfus artışına bağlı olarak artması neticesinde, doğan ihtiyaca cevap vermek üzere çeşitli imar hareketlerine tekrar başlanmıştır; bu sırada birçok yapı yıkılmıştır. Yaya ve taşıt trafiğinin daha da artması nedeni ile meydan 1964'te yeni bir imar dönemi daha geçirmiş; bu sefer 63 kolon üstüne oturan, 2 dönümlük alanı kapsayan, içerisinde 23 dükkanın bulunduğu yayalara mahsus bir altgeçit yapılmış ve meydan daimi trafik akımına açılmıştır. Geçidin Necati Bey Caddesi'ne, Tünel'e ve Galata Köprüsü'nün iki ayrı yönüne çıkışları bulunmaktadır. 1977'de yeniden düzenlenen meydana ağaç ve süs bitkileri dikilmiş, park tipi lambalarla aydınlatılmıştır. Bu düzenlemede köprüden gelen araçlardan otobüs ve trolleybüslerin Rıhtım Caddesi'nden, diğer araçların ise Karaköy Meydanı'ndan geçmesine izin verilmiştir. 1974'te inşa edilen katlı otopark Karaköy Meydanı'nı doğal otopark olmaktan kurtarmıştır. 1912 tarihli Galata Köprüsü'nün dubalarının artık işlevini yerine getirememesi nedeni ile 1986'da hemen yanına yeni bir köprünün inşa edilmesine başlanmış, yeni köprü 1992'de faaliyete geçirilmiştir. Köprü ile birlikte Eminönü ve Karaköy meydanları ve 1964 tarihli Karaköy Altgeçidi'nin çıkış kapıları da yeniden düzenlenmiştir (Yenen, 1994).

3.2.2. Karaköy Kemeraltı bölgesinin mekânsal gelişim süreci

İstanbul'da 1956-1959 yılları arasında yürütülen imar faaliyetleri ile yeni meydan düzenlemeleri, yollar yapılırken, eski dar sokaklar ve üzerlerindeki tarihî yapılar yıkılarak, kente “yeni bir çehre” verilmiştir. Tarihî Yarımada'daki Vatan, Millet

Caddeleri ile sahil yolu uygulamaları, Haliç'in kuzeyinde Karaköy-Beşiktaş yol çalışmalarıyla bütünlenmiştir. Karaköy-Fındıklı ekseni üzerindeki yol genişletme faaliyeti sırasında Karaköy Meydanı düzenlenmiş; yapılan istimlaklerle Kemeraltı Caddesi ve Tophane-Beşiktaş arasındaki ana yol genişletilmiştir. Aceleyle bitirilmeye çalışılan yol açma işlemlerinden sonra, yolların kenarları ele alınmış; tanınan yeni imar haklarıyla kentin can damarlarını oluşturan ana yollar çevresindeki doku bugünkü biçimini almıştır. 1950'lerdeki koruma yasamızda "sit" kavramı olmadığı için, yeniden biçimlenişler yeni imar planlarına göre gerçekleşmiş; geniş yollar, eskisinden daha yüksek binalarla çevrelenmiştir. Galata'da Kemeraltı Caddesi'nin genişletilmesi için yapılan müdahaleler yolun güneydoğu cephesi boyunca ilerlemiş; doğuda, Galata surlarının dışındaki Tophane-Salıpazarı-Fındıklı bölümünde ise cephe/yapı tıraşlama, yıkım işlemleri yolun kuzeybatı tarafından ilerlemiştir(Ahunbay, 2012).Önemli tarihî binaların yok olduğu, kesildiği, taşındığı bu yıkıcı sürecin üstünden 60 yıl geçtikten sonra gündeme gelen yeniden yapım projeleri, amaçları, yapılmak istendikleriveya yapılacakları alanlar, önerilen uygulama teknikleri ve olası sonuçları bu bölümde tartışılacaktır.

3.2.2.1. Planlama süreci

İstanbul'da ilk kapsamlı plan çalışması 1807'de yapılan Kauffer ve Lechevalier planıdır (Çelik, 1996). Beyoğlu kentsel sit alanının büyük bir kısmını Tarihi Yarımada bölgesine kadar uzanan geniş bir alanda, genel arazi kullanımının ve ulaşım akslarının belirlendiği büyük ölçekli bir plandır.

Şekil 3. 12:1807 tarihli Kauffer ve LeChevalier Planı

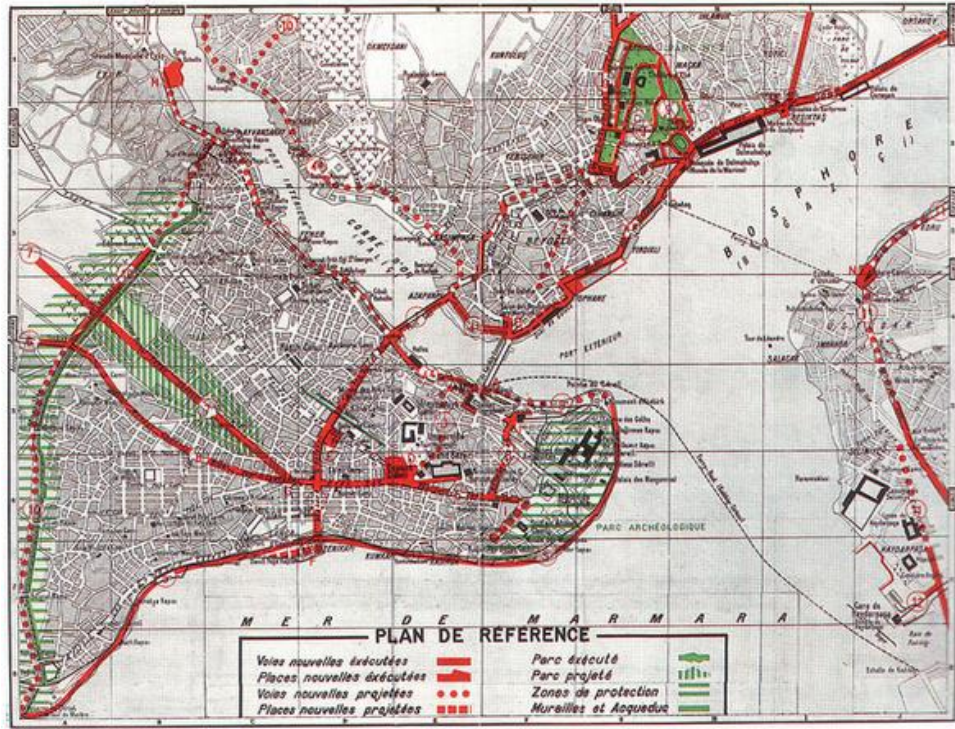
1836 tarihinde yapılan Moltke planında ise; şehir kapıları ile Topkapı Sarayı arasında kesintisiz bir ulaşımın gerçekleştirilmesi önerilmiştir. Ayrıca, yangınları önlemek için binaların kagirden yapılmasını sağlamanın, çıkmaz sokakları tamamen ortadan kaldırmanın ve meydanlar oluşturmaının önemini vurgulamıştır. Sirkeci – Unkapanı Köprüsü arası ile Tophane–Unkapanı Köprüsü arasındaki ahşap rıhtımlar yerine taş rıhtımlar yapılmasını da öneren Moltke’nin projesi hayata geçirilememiştir.

Şekil 3. 13: 1836 tarihli Moltke planı

1936 ile 1951 yılları arasında İstanbul'da bulunan Fransız mimar ve plancı Henri Prost'un İstanbul için geliştirdiği projenin bazı bölümleri halen yürürlükte olduğundan, İstanbul için önerdiği karayolu ağı, Von Moltke'nin 1839 planını hatırlatmaktadır (Çelik, 1996).

İBB, raporuna göre (2008) Henri Prost'un planında; Haliç'in sağ kıyısında iki köprü arasındaki gıda satış alanlarının, balıkhanenin bulundukları yerde geliştirileceğinden bahsetmektedir. Sanayinin Haliç çevresinde toplanması öngörülmüştür. Boğaz sanayiden arındırılacaktır. Depolar Yenikapı limanı ve demiryolu çevresindedir. Galata sahili için konut alanları yenilemesi öngörülmüştür. Galata tarafını Taksim'e kadar yıkmak ve yeniden yapmak suretiyle uygulama kademelendirilmiştir. Ayrıca, Karaköy meydanından Galata Kulesi'ne uzanan yeşil bir saha yapılması için bina bloklarının kaldırılması öngörülmüştür (Demircioğlu, 2008).

Şekil 3. 14: Henri Prost Planı

1954'te ilk defa Beyoğlu Nazım İmar Planı yapılmış ve 1980 tarihinde yapılan 1/50.000 ölçekli İstanbul Metropoliten Alan Nazım Planında Karaköy, merkez olarak geliştirilmesi hedeflenen “Merkezi iş Alanı” olarak belirlenmiştir.

07.07.1993 tarih ve 4720 sayılı İstanbul I nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı uyarınca “Beyoğlu Kentsel Sit Alanı” sınırları içinde yer alan Beyoğlu

Kemankeş Mahallesi 112 pafta, 78 ada, 2,3,4,5,6,7,8 parseller ile 2498 ada 45 parselde bulunan alanın 15.12.1994 tarih 94/6345 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile “Turizm Bölgesi” ilan edilmesi ile birlikte söz konusu alanda mevcut fonksiyonlarda değişiklik yapılması gerekmiştir.

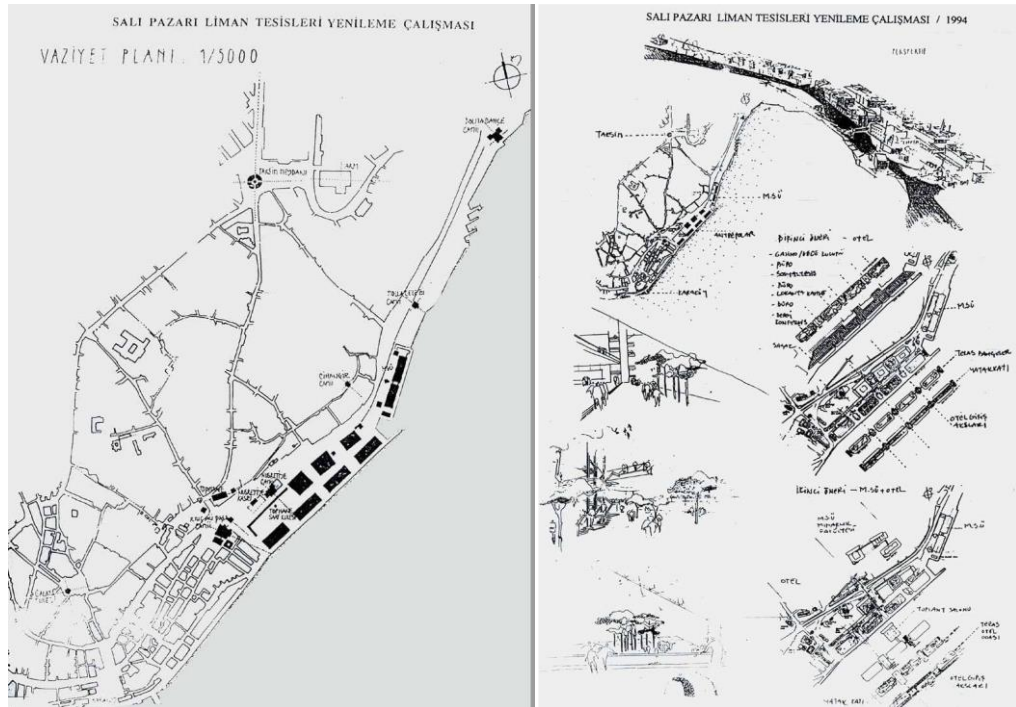
3.2.2.2. Çalışma alanında büyük ölçekli kentsel projeler

Bölge için bir kısmı tasarım ofisleri tarafından bir kısmı ise akademik kökenli olan pek çok proje geliştirilmiştir. Bu projeler yapıldıkları tarih, projenin talep edildiği kuruluş ve yapılış amacı gibi faktörler bakımından farklılıklar göstermektedir. Bu tez çalışması kapsamında bu projelerden 1994 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi bölüm dalında Prof. Dr. Muammer Onat yönetiminde yapılmış olan eskiz çalışması, Mimar Ersen Gürsel tarafından EPA Mimarlık Grubuyla yapılan analiz ve fikir çalışmaları ve son olarak Salı Pazarı Kurvaziyer Limanı Projesi kapsamında TDİ tarafından yapılan yarışmada birincilik kazanmış olan Tabanlıoğlu Mimarlık ofisinin Galataport projesi incelenecektir.

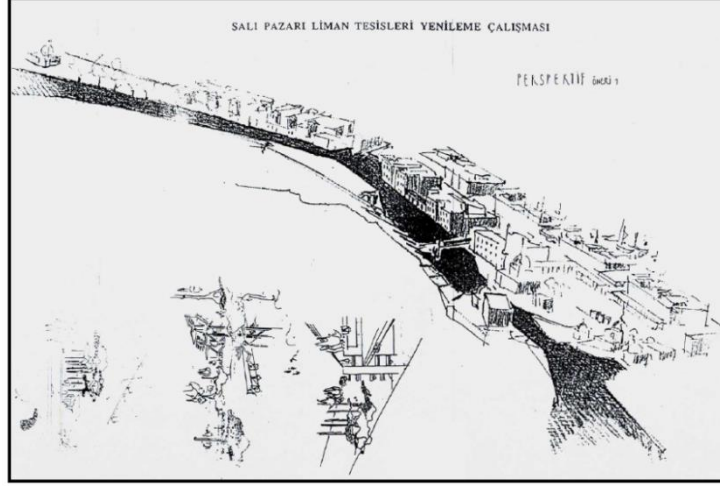
1. MSGSÜ'nde Prof. Dr. Muammer Onat yönetiminde hazırlanmış olan eskiz projesi:

Proje kapsamında öncelikli olarak alanın bağlantılı olduğu kent merkezleri ile yaya ve taşıt ulaşimleri incelenmiştir. Alandaki anıtsal ve sivil mimarlık örneği yapılar tespit edilmiş ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi de proje alanı sınırları içine dahil edilmiştir. Tasarımda üniversitenin de bu alandan yararlanabileceği üzerinde durulmuştur.

Vaziyet planında tarihi ve anıtsal yapılar olarak; Galata kulesi, Tophane-i Amire binası, Kılıç Ali Paşa Külliyesi, Nusretiye Kasrı ve Camii, Tophane Saat Kulesi, Cihangir Camii, Molla Çelebi Camii, Dolmabahçe Camii'nin yanı sıra sivil mimarlık örnekleri olarak Mimar Sinan Üniversitesi binası gösterilmiştir. Bölge ile bağlantılı olan Galata Meydanı, Karaköy Meydanı ve Taksim Meydanı ve komşu bölgeler olarak Taksim, Galata, Karaköy, Tophane, Beyoğlu bölgeleri bağlantı yolları ile birlikte gösterilmiştir.

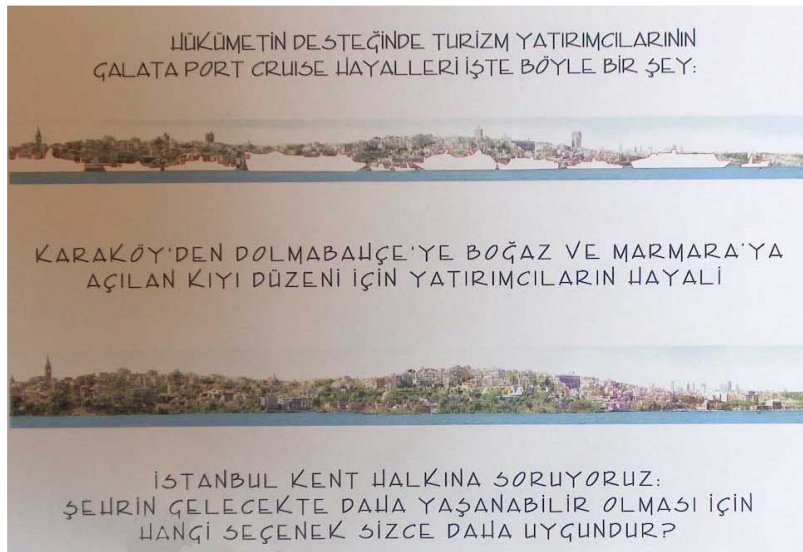
Proje genel olarak kente ve kentliye saygılı, ticari açıdan bölgeye uyan, turizmi canlandırabilecek ve kentlinin bu bölgeye akışını arttırarak, denize ulaşımını sağlayabilecek az maliyetli bir yaklaşımdır (Uysal, 2005).

Şekil 3. 16: Eskiz çalışması (Uysal, 2005)

2. Mimar Ersen Gürsel'in eskiz ve karikatür çalışmaları:

Ersen Gürsel yönetiminde çalışmış olan EPA Mimarlık Grubunun fikir çalışması niteliğinde olan projesi 2005 yılında çeşitli mimarlık ve tasarım dergilerinde yayınlanmıştır. Proje, zaten mevcut durumda da etkin kullanımı olmayan limanın günümüz şartlarında böylesine merkezi bir konumda işlevini yerine getiremeyeceği düşüncesiyle bölgenin liman faaliyetlerinden tamamen arındırılması üzerine geliştirilmiştir.

Şekil 3. 17:Gürsel'in bölge üzerindeki eleştirilerini dile getirdiği bir çalışma (Uysal, 2005)

Yapılan analizler sonucunda buranın yüksek maliyetler karşılığında modern bir liman bölgesi haline getirilmesinin pek mümkün olamayacağı görülmüştür. Çünkü liman faaliyetlerinin devam ettirilmesi mevcut trafik yoğunluğunu daha da arttıracak, ayrıca limana gelen kruvaziyerlerin duvar etkisi yaratması nedeniyle kentin silueti de olumsuz etkilenecektir.

Şekil 3. 18: Solda tarihi doku analizi, sağda ise bölge üzerindeki ulaşım aksları analizi (Uysal, 2005)

Projede üzerinde durulan diğer bir nokta ise kentlilerin günün her saatinde denize ulaşabilmesidir. Halkın denize ulaşımının duvar etkisi yapan binalarla ve kruvaziyerlerle engellenme durumunun ortadan kaldırılmasının zorunlu olduğu düşünülmektedir. Bu fikirleri destekleyecek karikatür çalışmaları hazırlanmıştır.

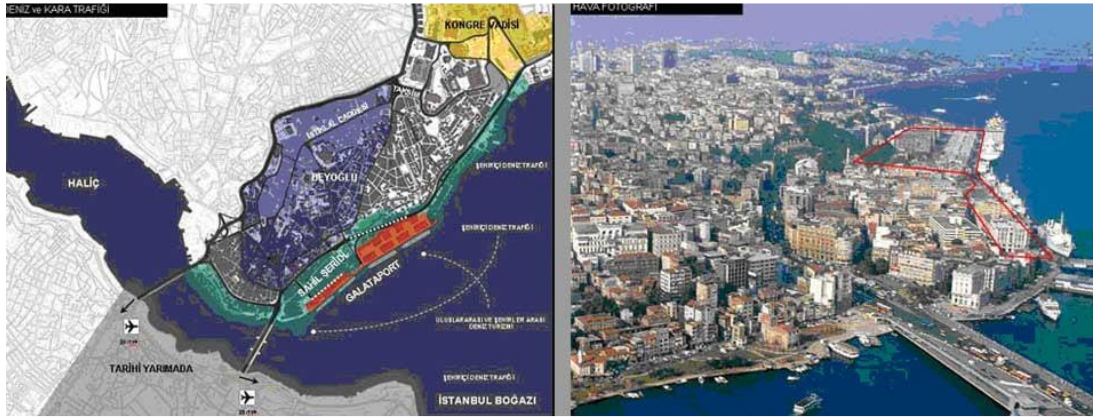

Şekil 3. 19: Bölgenin denize ulaşım sorununu anlatan karikatürler (Uysal, 2005)

Alanın mekânsal konumunu ve çevre ilçelerle bağlantılarını göz ardı etmeden, özellikle de Taksim-Beyoğlu bölgesini de içine alan bir kentsel tasarım proje yaklaşımının benimsenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Bu sayede liman faaliyetlerinin devam ettirilmesiyle artacak olan turist akışının bu bölgeden daha kolay bir yolla, çevreye ve kent silüetine daha saygılı ve kullanışlı bir şekilde sağlanacağı düşünülmektedir.

3. Galataport projesi

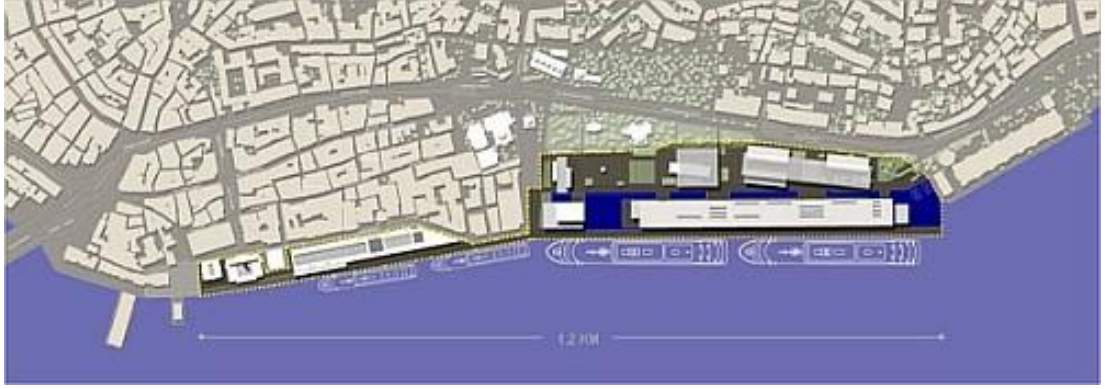
Karaköy Salı Pazarı alanındaki antrepo ve TDİ'ye ait binaların yeniden değerlendirilmesi ve alanın kente katılması amacıyla TDİ tarafından 2000 yılında ihale açılmış ve Tabanlıoğlu Mimarlık ofisi projeyi hazırlamaya hak kazanmıştır. Geçmişte hem yük hem de yolcu taşımacılığı amacıyla kullanılan alan günümüzde yalnızca yolcu taşımacılığı işlevini sürdürmekte ve hazırlanan yeni proje ile alanın farklı işlevler kazanarak kültür, turizm ve ticaret merkezi olacağı ve bu sayede İstanbul'a yeni bir değer katacağı düşünülmektedir. Türkiye Denizcilik İşletmeleri bu alandaki mevcut düzen içinde yılda 126 adet yolcu gemisine ve 110.000 yolcuya hizmet vermektedir.

Şekil 3. 20: Ulaşım aksları ile birlikte Karaköy - Salıpazarı liman bölgesi ve çevresi planı ve hava fotoğrafı (Uysal, 2005)

Kamuoyunda "Galataport" olarak bilinen Salı Pazarı Kurvaziyer Limanı Projesi, Karaköy Rıhtımı'ndan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Kampüsü'ne kadar uzanan 1.2 kilometrelik sahil şeridini, 100.000 metrekare açık alanı ve 151.665 metrekare inşaat alanını kapsamaktadır.

Projenin, bulunduğu çevre içerisinde tarihi ve doğal değerleri düzenleyici ve birleştirici bir niteliği vardır. Bu çerçevede tarihi üniversite binası, camiler, saat kulesi, çeşme, Tophane binaları ve bunun devamı olan şehir yapısı, parklar ve Beyoğlu bağlantısı gibi etkenler ele alınarak Tophane Meydanı ve tarihi saat kulesi çevresi, tekrar düzenlenip şehir içinde bir odak merkezi yaratılmaya çalışılmıştır.

Şekil 3. 21: Galataport projesi vaziyet planı (Url 4)

Proje ekibi projenin ana ilkelerini ve hedeflerini şu şekilde özetlemektedir;

- Uluslararası düzeyde, çağdaş bir "Cruise Limanı ve Turizm Kompleksi"nin İstanbul'a kazandırılması. Mevcut yük limanı fonksiyonlarının kaldırılması ve "cruise" gemileri ile gelen yolcuların, yük taşımacılığından doğan kaostan kurtarılması
- İstanbul'un yurt dışına açılan kapısı olan bu bölgenin, limana ayak basan turistlere, arzu edilen İstanbul imajını vermesi
 - İstanbul halkı ile denizin yakınlaştırılması
- Tarihi Tophane Meydanı'nın canlandırılması, deniz ve çevre ile bütünleştirilerek kültür-sanat faaliyet alanına dönüştürülmesi ve çağdaş bir kimlik kazanması
- İstanbul içindeki sosyal, ticari ve kültürel merkezler ile bağlantıların güçlendirilmesi
- 1995 yılında turizm alanı ilan edilen bu bölgenin, Beyoğlu Kent Turizmi Projesi kapsamında pilot bölge olarak ele alınması, Beyoğlu ve çevresi ile bütünleşmesi, Beyoğlu'ndaki mevcut yaya aksının Boğazkesen yolu ile sürekliliğinin sağlanarak Tophane Meydanı'na ulaşılmasının sağlanması
- Tarihi yarımada'nın karşısındaki bu önemli bölgede yapılacak mimari çalışmaların İstanbul silüetini olumlu yönde etkilemesi
- 2001 yılında ikinci derece tarihi eser olarak tescilli yapılmış olan tarihi binaların renove edilerek yeni fonksiyonlar ile İstanbul'a kazandırılmaları
- Bölgeye getirilen yeni fonksiyonlar sonucunda İstanbul'un yeni bir kültür, sanat, iş ve alışveriş merkezine kavuşması
- İstanbul halkına olduğu gibi turistlere de hizmet verecek bu merkezden ekonomik fayda sağlanması, turizm gelirlerinin artırılması
- Bu proje sayesinde yeni iş yerlerinin oluşması ve istihdam olanağının sağlanması

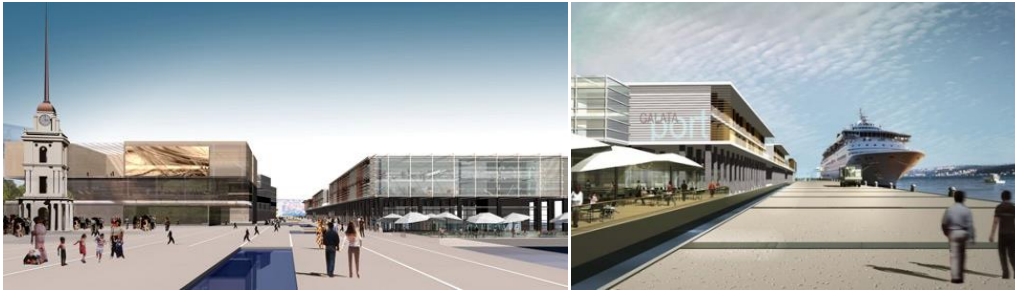
- Projenin bölgeye gece ve gündüz canlılık getirmesi (Tabanlıoğlu, 2002).

Şekil 3. 22: Salı Pazarı bölgesinden görünüş (Url 4)

Sonuç olarak proje bittiğinde;

- Mevcut tarihi binaların aslına uygun olarak yenilenmesi ve bu binalara yeni fonksiyonlar kazandırılmış olması,
- Alanın Beyoğlu ile bütünleşmesi ve yeni bir estetik değer olarak İstanbul'a katkıda bulunması,
- Tarihi Tophane meydanının canlandırılması ve deniz ile bütünleşmesinin sağlanması,
- Tarihi değeri bulunmayan mevcut dükkanlar yıkılarak, tarihi saat kulesi ortaya çıkarılması,
- Mevcut antrepo binalarının, bazı bölümleri yıkılarak yeniden ele alınması,
- Proje kapsamında restore edilecek ya da yıkılarak yeniden yapılacak olan binaların işletmeleri, ticari olarak bu binaları kiralayan şirketlere tahsis edilmesi hedeflenmektedir (Tabanlıoğlu, 2002).

Şekil 3. 23: Salı Pazarı bölgesinden görünüş (Url 4)

3.3. Araştırma Bulguları

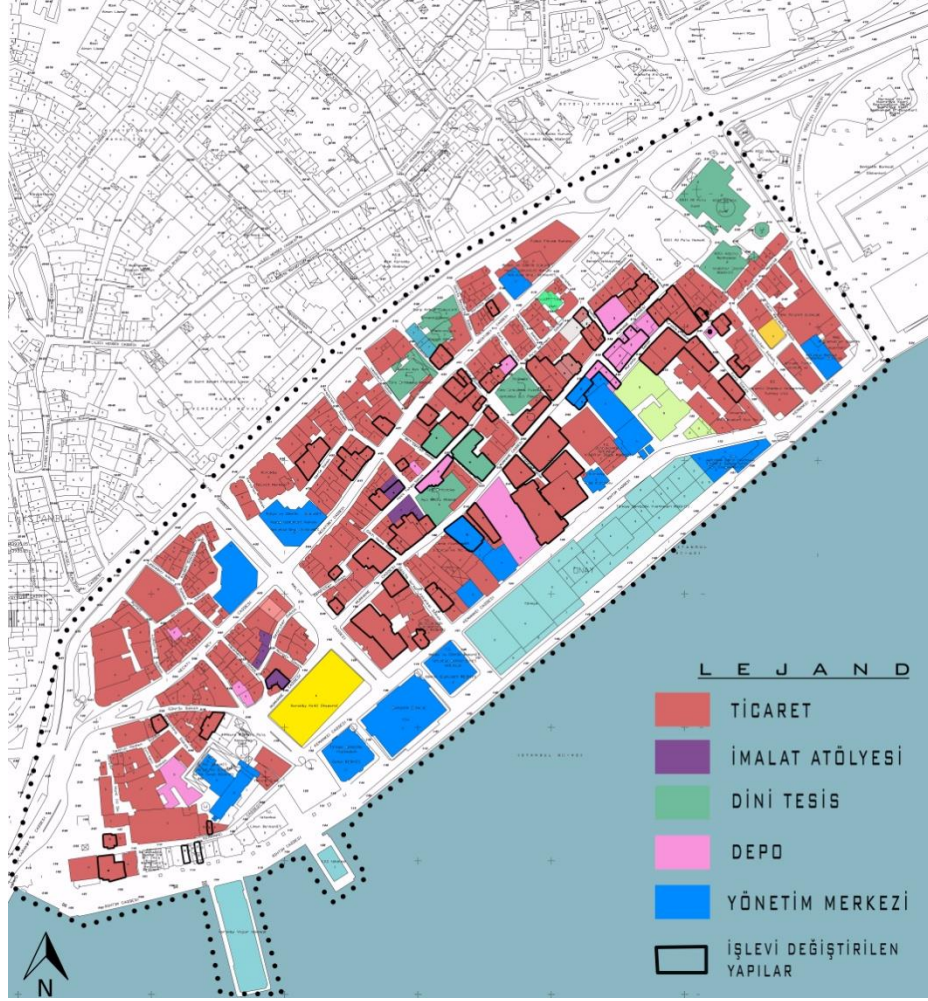
Alan alışması kentsel analizler ve anket çalışması olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Alana yönelik yapılan kentsel analizler kapsamında doku analizi, tescil durumu analizi ve 2008 yılına ait alan kullanımı ile güncel durum fonksiyon değişikliği analizi yapılmıştır. Anket alışması kapsamında ise alanda yapılan sayımlar sonucunda anket sayısı belirlendikten sonra farklı değişkenlerin eşitliği sağlanarak anketler uygulanmış ve sonuçları değerlendirilmiştir.

3.3.1. Alana yönelik kentsel analizler

nceki bölümlerde de anlatıldığı gibi çalışma alanında geçmişten beri özellikle Karaköy Meydanı ve çevresi ile ulaşım akslarında pek çok değişiklik yapılmıştır. Alanda yaşanan değişimlerin genelde yapıların fonksiyonu üzerine olduğu kentsel dokuyu pek etkilemediği görülmektedir (şekil 3.21).

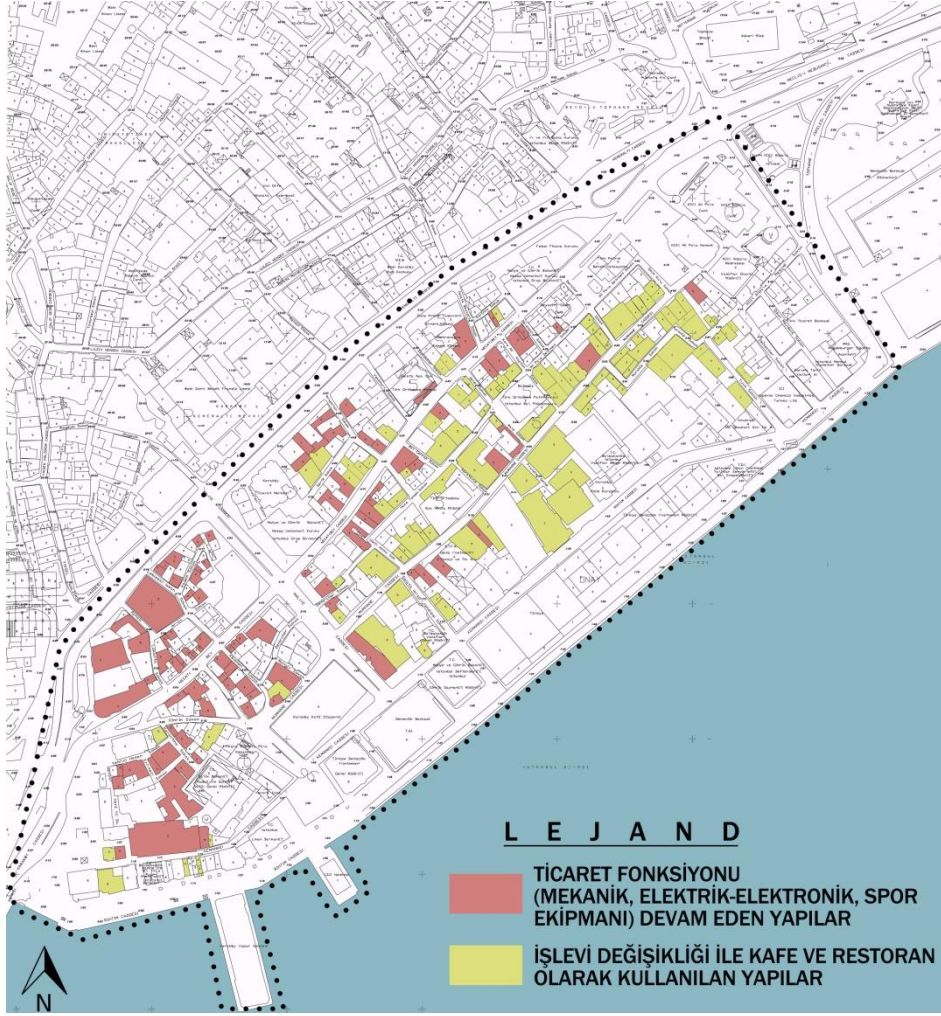

şekil 3. 24: Doku analizi

Şekil 3. 26: 2008 yılı zemin kat alan kullanım analizi (Planlama Müdürlüğü Beyoğlu İlçesi analiz paftalarından uyarlanarak hazırlanmıştır.)

İBB Planlama Müdürlüğü Beyoğlu Belediye Başkanlığı Beyoğlu Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı Çalışması Analitik Etüd Paftaları doğrultusunda hazırlanan 2008 yılı alan kullanım analizine bakıldığında kamusal yapıların haricinde alandaki yapıların neredeyse tamamının ticari yapılar olduğu görülmektedir. Bu yapılar genellikle mekanik, elektrik-elektronik eşyaların ya da spor ekipmanlarının satıldığı ticari yapılardır. Bunların yanı sıra alanda imalat atölyeleri ve depoların da bulunduğu görülmektedir. Kemankeş caddesi ile Maliye Caddesi'nin kesişiminde bulunan Karaköy katlı otoparkı alandaki otopark ihtiyacının karşılanması ile yapılmış, o yıllarda yeterli olmuşsa bile günümüzde artan kullanıcı yoğunluğu nedeniyle yetersiz kalmaktadır. Alanda bulunan dini yapılar da alan kullanımında önemli bir yer tutmaktadır.

Şekil 3. 27: 2015 yılına göre işlevi değişen ve devam eden yapılar

Alan kullanımının güncel durumuna bakıldığında, çok sayıda yapının işlev değişikliği yapılarak kafe ve restorana dönüştürüldüğü görülmektedir. Tez çalışması süresince bu fonksiyon değişikliğinin oldukça hızlı bir şekilde devam ettiği gözlemlenmiştir. Bu durum alanda inşaat faaliyetlerinin sürekli devam etmesine ve dolayısıyla çevre ve gürültü kirliliğine neden olmaktadır. Kentin bu yeni kullanım fonksiyonlarıyla alanın kullanıcı profili de değişmektedir. Eskiden hafta içi ve hafta sonu ile gece ve gündüz kullanım saatleri arasında çok ciddi bir fark bulunan alanda bu değişimle birlikte neredeyse hiç fark kalmamıştır. Yeni açılan yeme-içme, eğlence merkezleri ile kulüpler birçok kullanıcıyı hafta sonu ve geç saatlerde alana çekmektedir.

Şekil 3. 28: Alandaki inşaat çalışmaları ve yeni kullanımlar

3.3.2. Anket çalışması, yöntemi ve değerlendirmesi

Bu tez çalışması kapsamında İstanbul'da yaşayanların Karaköy Kemeraltı Bölgesi'nin son yıllarda geçirdiği değişimin ne oranda farkında olduklarını ve bu değişimin kullanıcı algısındaki kentsel kimlik ve toplumsal bellek üzerindeki etkilerine karşı bakış açılarını araştıran bir çalışma yapılmıştır. Bu kapsamda genel bir soru düzenini takip eden anket uygulaması ve devamında doğrudan sınırlı cevaplar yöneltilmemiş, bunun yerine açık uçlu sorularla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında görüşmecilerde cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve İstanbul'da yaşama süresi gibi değişkenlerin eşitliği amaçlanmıştır.

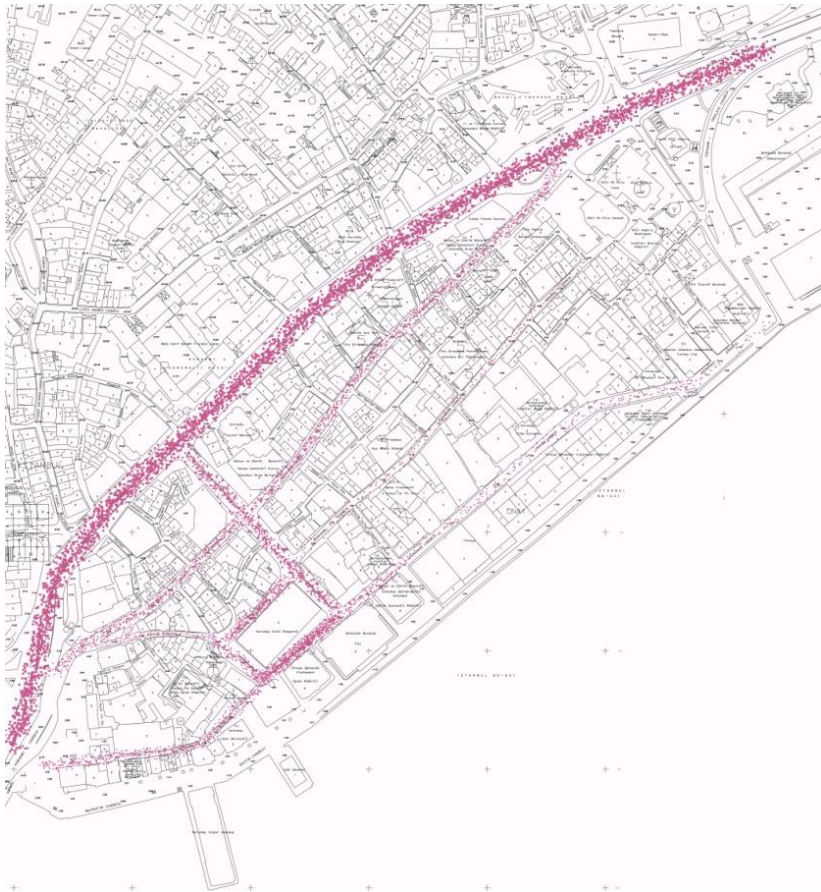
Araştırmada yöneltilen sorular temel olarak yaşanan değişim sürecini İstanbul halkının, alanda bulunan eski ve yeni işletme sahipleri ile esnafın ve mimarların ve şehir plancılarının gözünden kavrayabilmek üzerinedir.

Görüşmeler 2015 yılının Ocak ve Şubat aylarında gerçekleştirilmiştir. Genellikle alanda birebir ve yüz yüze görüşme tekniği uygulanmakla birlikte gruplar halinde ve internet yoluyla yapılan görüşmeler de olmuştur. Bu görüşmelerin bazılarında ses kaydı yapılmış, bu kayıtlara ve internet yoluyla gönderilen metinlere çalışmada alıntılar olarak yer verilmiştir. Ses kaydı yapılamayan görüşmeler ise görüşme sırasında bire bir yazılı olarak kayıt edilerek toplu değerlendirilmeye yansıtılmıştır.

3.3.2.1. Anket sorularının kapsamı ve yöntemi

Ankette deneklere sorulan sorular üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde deneğin kimlik bilgilerini belirlemeye yönelik cinsiyeti, yaş grubu, eğitim durumu ve meslek grubu; ikinci bölümde deneğin kentle kurduğu ilişkiye yönelik İstanbul'da yaşama süresi, İstanbul'un kimlik öğeleri, ikamet yeri ve çalışma yeri ile ilgili sorular sorulmuştur.

Üçüncü bölüm ise çalışma alanıyla kurulan ilişkiyi tespit etmeye yönelik soruları içermektedir. Bu kapsamda deneğin alanı kullanım sıklığını ve amacını, alana ulaşım türlerini, alanın son yıllarda geçirmekte olduğu değişim hakkındaki düşüncelerini öğrenmeye yönelik sorular sorulmuştur. Bu bölümdeki kullanıcıya doğrudan sınırlı seçenekler sunmak yerine yoruma açık şekilde cevaplandırabilecek sorular yöneltilmiştir.

Şekil 3. 29: Çalışma alanında yaya ve taşıt hareketliliği

Anket çalışması öncesi alanın yaya ve taşıt akışının yoğun olduğu gözlemlenen 5 farklı caddesi tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Kemeraltı Caddesi, Necatibey Caddesi, Mumhane Caddesi, Kemankiş Caddesi ve Maliye Caddesi'nde 15'er dakikalık yaya

ve taşıt sayımları yapılmıştır. Bu sayımlar hafta içi sabah ve akşam zirve saatlerde , hafta sonu ise kullanımın en yoğun olduğu öğle saatlerinde yapılarak anket sayısı belirlenmiştir.

Yapılan sayımlara göre hafta içi sabah saatlerinde alandan toplam 680 yaya, 926 taşıt; akşam saatlerinde ise 1335 yaya, 933 taşıt geçmektedir. Hafta sonu öğle saatlerinde ise toplam 1863 yaya, 1224 taşıt geçmektedir.

Tablo 3. 1: Yaya ve taşıt sayım sonuçları

	14 Kasım Cuma 08:00-09:00		14 Kasım Cuma 17:00-18:00		16 Kasım Pazar 15:30-16:30		27 Aralık Cumartesi 15:30-16:30	
	Taşıt	Yaya	Taşıt	Yaya	Taşıt	Yaya	Taşıt	Yaya
Kemer altı Caddesi	2056	464	2256	1644	2040	2160	2280	2184
Necati Bey Caddesi	980	480	660	1056	588	1044	804	1032
Mum hane Caddesi	16	300	84	492	108	816	48	1044
Keman keş Caddesi	540	976	336	1392	264	1356	900	1680
Maliye Caddesi	112	500	396	756	276	960	864	1512

Buna göre gün içerisinde bölgeden geçen yaya sayısı hafta içi ortalama 4030 kişi/saat, hafta sonu ise 6894 kişi/saat olarak tespit edilmiştir. Alanı günde 08:00-24:00 saatleri arasında hafta içi yaklaşık 322.400, hafta sonu ise 220.608 kişinin ziyaret ettiği hesaplanmıştır.

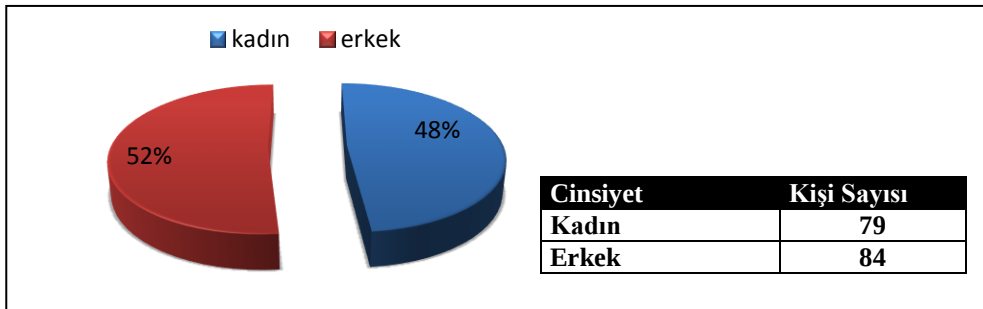
Saatte geçen yaya sayısının on binde 3'ü ile anket sayısı belirleme kabulüyle yapılan sayımlara göre hafta boyunca alandan toplam 543.008 yaya geçmiş ve böylece uygulanması gereken anket sayısı 163 olarak belirlenmiştir.

3.3.2.2. Anket sonuçları

Anket sonuçları kullanıcıların cinsiyet, yaş aralıkları, eğitim durumları, meslek dağılımları ve İstanbul'da yaşama sürelerine göre ele alınmıştır.

Cinsiyet

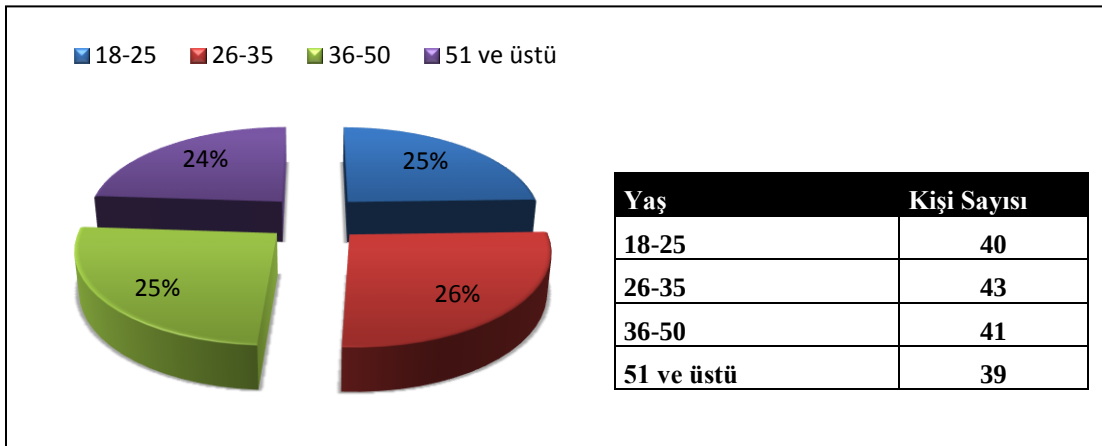
Anket katılımcılarının %52'sini erkekler, %48'ini ise kadınlar oluşturmaktadır.

Şekil 3. 30: Anket katılımcılarının cinsiyet verilerini gösteren grafik ve tablo

Yaş aralıkları

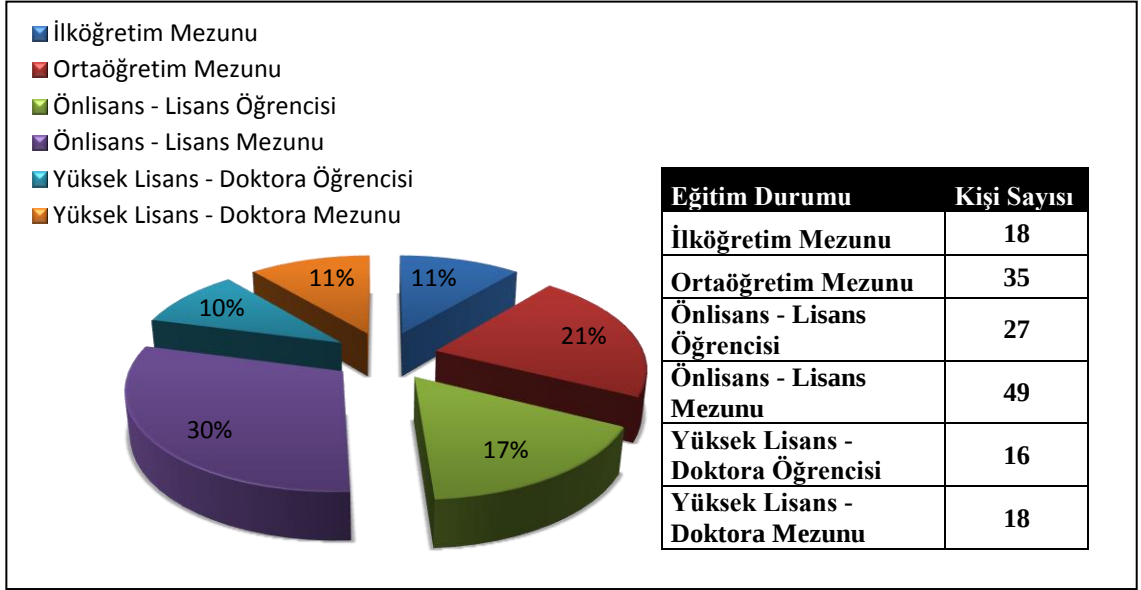
Ankete katılanların yaş dağılımına göre yüzdeleri %26 oranında 26-35 yaş aralığı, %25 oranında 18-25 yaş aralığı, %25 oranında 36-50 yaş aralığındadır. Yaşı 51 ve üstü olan katılımcıların oranı ise %24'tür.

Şekil 3. 31: Anket katılımcılarının yaş verilerini gösteren grafik ve tablo

Eğitim durumu

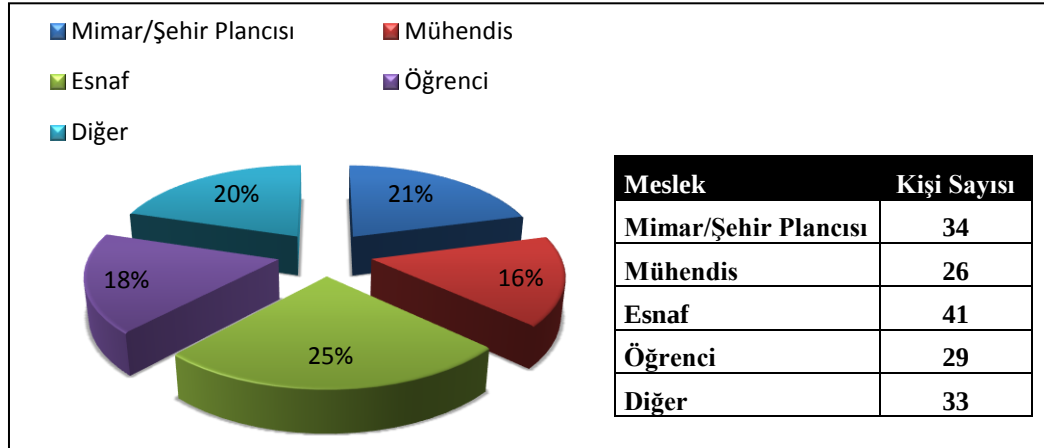
Ankete katılanların %30'u Ön Lisans-Lisans Mezunu, %21'i Ortaöğretim Mezunu, %17'si Ön Lisans-Lisans öğrencisi, %11'i Yüksek Lisans-Doktora Mezunu, %11'i İlköğretim Mezunu, %10'u ise Yüksek Lisans-Doktora öğrencisidir.

Şekil 3. 32: Anket katılımcılarının eğitim durumunu gösteren grafik ve tablo

Meslek

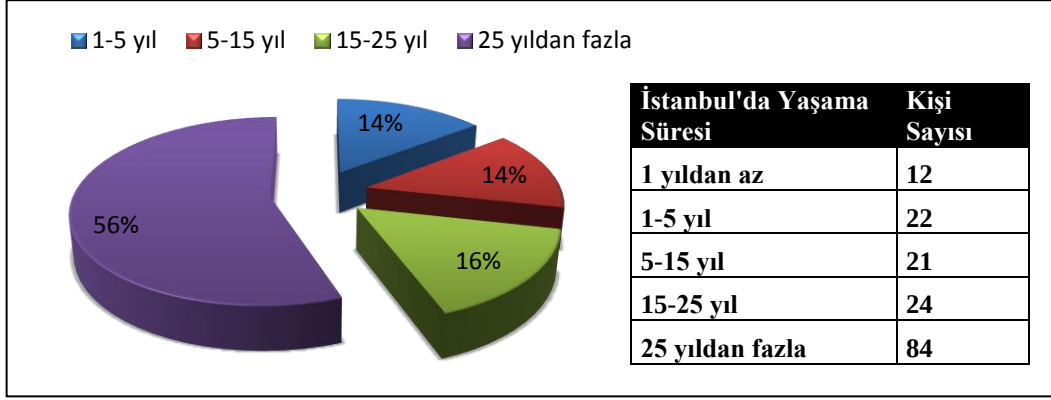
Ankete katılanların %25'ini esnaf, %21'ini mimarlar ve şehir plancıları, %20'sini farklı meslek grupları, %18'ini öğrenciler, %16'sını ise mühendisler oluşturmaktadır.

Şekil 3. 33: Anket katılımcılarının meslek durumunu gösteren grafik ve tablo

İstanbul'da yaşama süresi

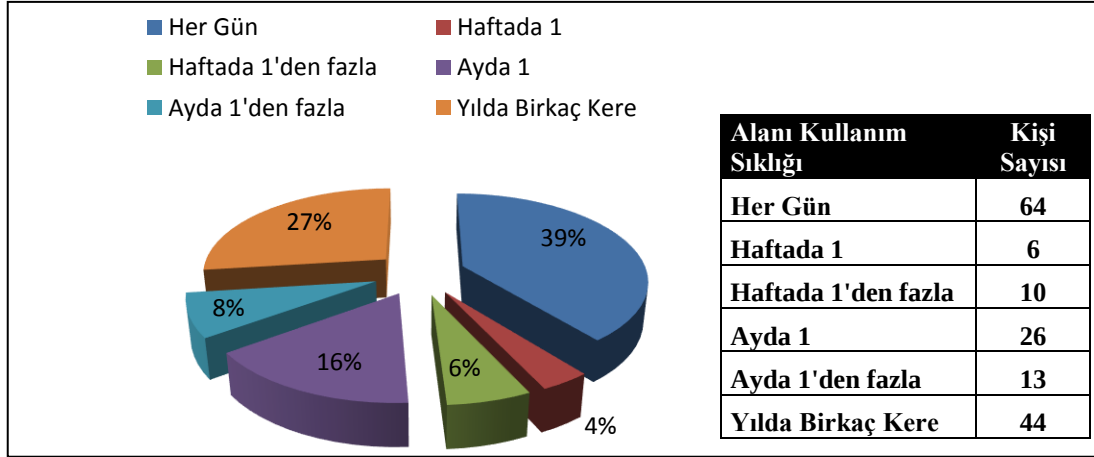
Anket katılımcıları İstanbul'da yaşama sürelerine göre 25 yıldan daha uzun süredir İstanbul'da yaşayanlar ve 25 yıldan daha az süredir İstanbul'da yaşayanlar olmak üzere iki grupta değerlendirilmiştir. Bu durumda katılımcıların %14'ü 1-5 yıldır, %14'ü 5-15 yıldır, %16'sı 15-25 yıldır İstanbul'da yaşamaktadır. 25 yıldan daha uzun süredir İstanbul'da yaşayanların oranı ise %56'dır.

Şekil 3. 34: Anket katılımcılarının İstanbul'da yaşama sürelerini gösteren grafik ve tablo

Alanı kullanım sıklığı

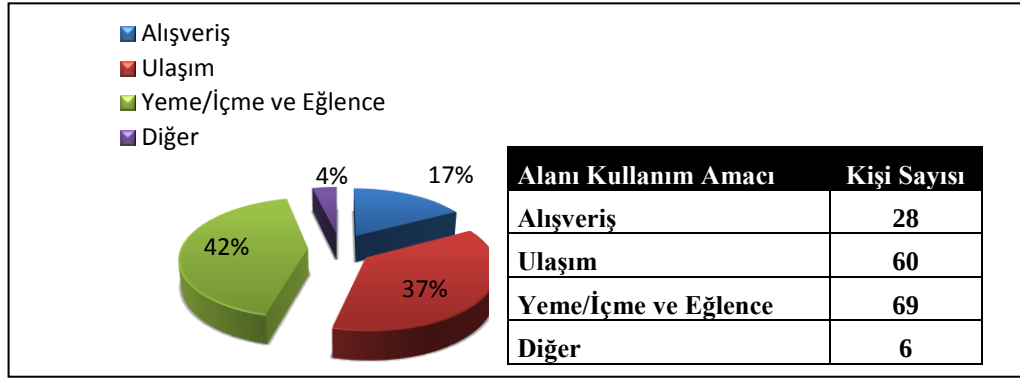
Alanı kullanım sıklığına göre katılımcıların %39'u alanı her gün kullanırken %27'si yalnızca yılda birkaç defa kullanmaktadır. Alan sahip olduğu ulaşım bağlantıları nedeniyle geçiş noktası olarak da kullanılmaktadır. Bu nedenle bölge esnafının yanı sıra ulaşım amacıyla da alanı her gün kullanan katılımcıların oranı yüksektir.

Şekil 3. 35: Anket katılımcılarının alanı kullanım sıklığını gösteren grafik ve tablo

■ Alanı kullanım amacı

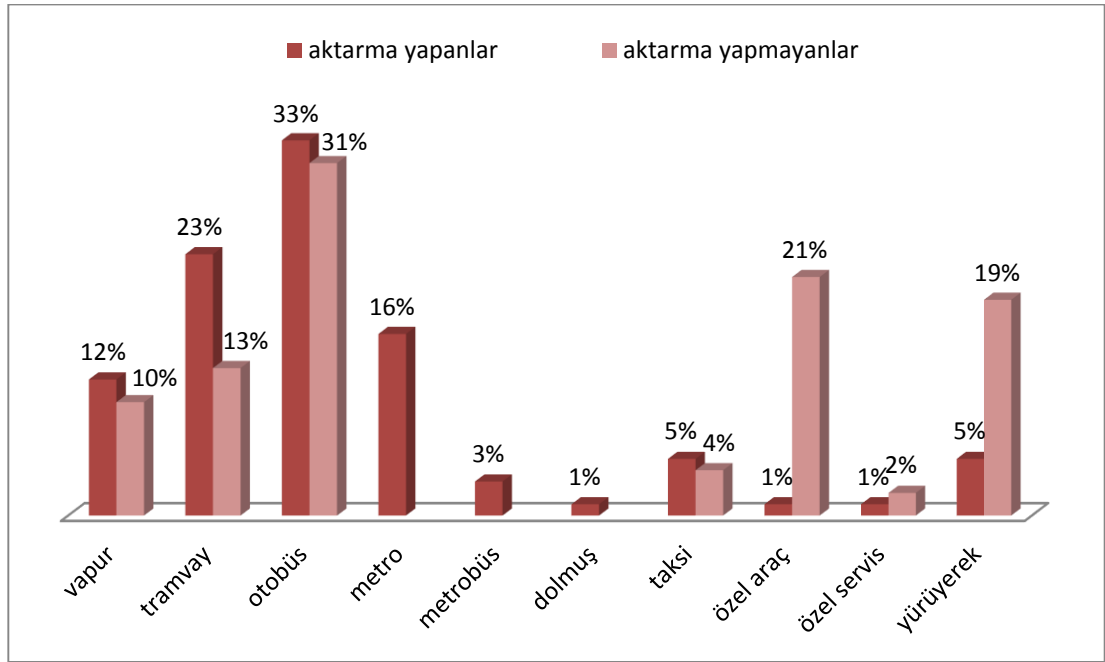
Alanı kullanım amacına göre katılımcıların %42'si alanı yeme/içme ve eğlence amaçlı, %37'si ulaşım, %17'si ise alışveriş amaçlı kullanmaktadır. Bu durum geçmişte özellikle ticaret amaçlı kullanılan alanda son zamanlarda yeme-içme ve eğlence sektörünün yaygınlaştığını göstermektedir. Ayrıca alan bulunduğu konumdan dolayı geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemli ulaşım bağlantılarına sahiptir.

Şekil 3. 36:Anket katılımcılarının alan kullanım amacını gösteren grafik ve tablo

▪ Alana ulaşım şekli

Anket katılımcılarının %45'i alana ulaşabilmek için aktarma yaparken %55'i alana direkt ulaşabilmektedir. Otobüs ve tramvay alana ulaşımında en çok kullanılan taşıt türleridir.

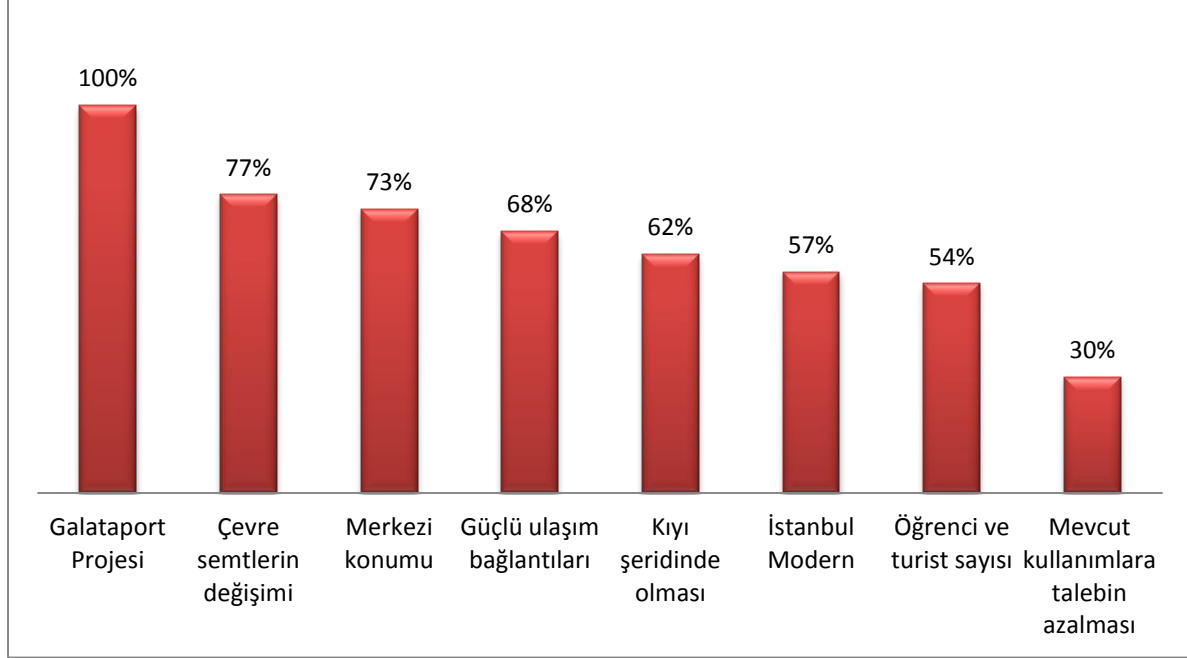

Şekil 3. 37: Alana ulaşım türlerini gösteren grafik

▪ Alandaki değişim sürecine ilişkin bulgular

Anket çalışması kapsamında kentlinin, çalışma alanında son zamanlarda meydana gelen değişimlerin ne oranda farkında olduğunu ve bu değişimi nasıl yorumladığını tespit etmeye yönelik sorular sorulmuştur. Anket sonuçlarına göre katılımcıların %74'ü alanın fiziksel, sosyal ve ekonomik yönlerden değişim içerisinde olduğunu

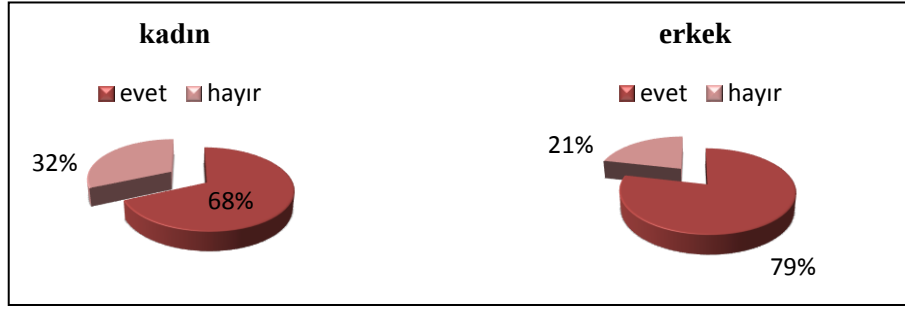
ifade ederken %26'sı alanda herhangi bir değişim olmadığını ifade etmektedir. Bu bölümdeki sorulara verilen cevaplar denegin cinsiyet, meslek ve İstanbul'da yaşama süresi değişkenlerine göre ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Şekil 3. 38: Değişime Neden Olan Faktörler

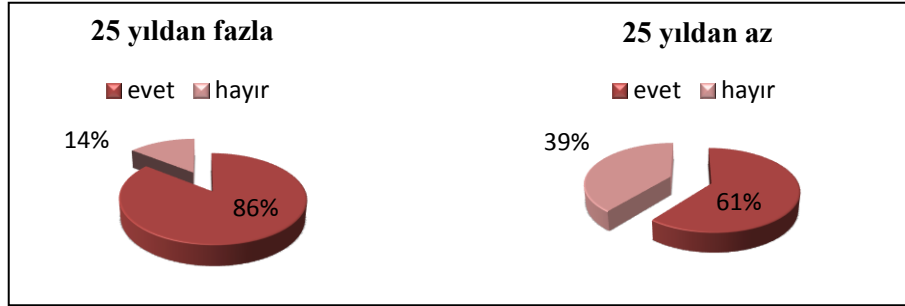
Alanda değişim yaşandığını düşünen %74 oranındaki kullanıcı grubuna göre bu değişimin nedenlerinin; %100 oranda Galataport Projesi'nin uygulanacak olması, %77 oranda Cihangir, Çukurcuma, Galata gibi çevre semtlerde yaşanan değişim ve dönüşüm süreçleri, %73 oranda bölgenin İstanbul'un merkezi konumunda bulunması, %68 oranda alanın kent bütünü için önemli ulaşım bağlantılarının kesişiminde yer alması, %62 oranda kıyı şeridinde yer alması, %57 oranda İstanbul Modern'in bu bölgede bulunması, %54 oranda alanın kullanıcı profilinin değişmeye başlaması, %30 oranda ise alandaki mevcut ticari kullanımlara olan talebin azalması ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Cinsiyet verilerine göre kadınlar ve erkeklerin verdikleri cevaplar arasındaki farkın az olduğu görülmektedir. Kadınların %68'i, erkeklerin ise %79'u alanın bir değişim süreci içerisinde olduğunu ifade etmişlerdir.

Şekil 3. 39: Cinsiyet verilerine göre cevapların karşılaştırılması

Katılımcılar İstanbul'da yaşama sürelerine göre 25 yıldan daha uzun ve 25 yıldan daha az olmak üzere iki grup halinde değerlendirilmiştir. 25 yıldan fazla süredir İstanbul'da yaşayanların %86'sı alanın bir değişim süreci içerisinde olduğunu söylerken bu oran 25 yıldan az süredir İstanbul'da yaşayanlarda %61'e düşmektedir.

Şekil 3. 40: İstanbul'da yaşama sürelerine göre cevapların karşılaştırılması

Anket katılımcıları mesleklerine göre alandaki işletme sahipleri veya esnaflar, şehir ve bölge planlama, mimarlık, peyzaj planlama bölümlerinden mezun ya da ilgili bölümlerde yüksek lisans öğrencisi olan kişiler ve bunların dışında kalan diğer tüm meslek grupları olmak üzere üç kategoride değerlendirilmiştir. İşletme sahipleri ve esnafların %100'ü alandaki değişimin farkında olduklarını ifade etmişlerdir. Bu oran mimar ve şehir plancılarında %82, diğer meslek gruplarında ise %49'dur. Diğer meslek gruplarında bu oranın düşmesinin en önemli sebebi öğrencilerin alanda herhangi bir değişim olduğunu düşünmemesidir. Bu da İstanbul'da yaşama sürelerine bakıldığında 1-5 yıldır İstanbul'da yaşayan katılımcıların genellikle öğrencilerinden oluşmasıyla açıklanabilir.

Şekil 3. 41: Meslek verilerine göre cevapların karşılaştırılması

Alandaki değişim eski işletmelerdeki esnaflar tarafından %86 oranında olumsuz karşılanmaktadır.

Esnaf/İşletme Sahibi	Mimar/Şehir Plancısı
Artan kullanıcı yoğunluğu nedeniyle otopark sorununun ortaya çıkması	İnşaatların yarattığı çevre kirliliği
Tarihi dokunun korunmaması	Belirli alanlarda toplanan aşırı kalabalık gruplar
Ara sokakların taşıt trafiğine kapatılmaması ve kaldırımların taşıtlar tarafından işgal edilmesi	Alanda sürekli inşaat ve altyapı çalışması olmasından dolayı alan içerisinde yaya dolaşımının rahat sağlanamaması
Yeni yapılaşmaların tamamen ticaret odaklı olması, ortak kullanım alanlarına hiç yer verilmemesi	yerel esnafın alandan gitmek zorunda bırakılması
Çevredeki inşaatlardan kaynaklanan altyapı problemleri (uzun süreli elektrik kesintileri gibi)	Meydan tasarımının sürekli değiştirilmesi ancak hala gereken seviyeye ulaşamamış olması
Alanda kullanıcı grupları arasındaki uyumsuzluk ve birbirlerini benimseyememe, bunun sonucunda alana yabancılaşma ve alanı terk etmek zorunda kalma	Oldukça uzun bir sahili olmasına rağmen denizle ilişki kurulabilecek herhangi bir çalışmanın yapılmaması
Eskiden alışveriş yapmaya gelen insanların yerini şimdi sadece eğlenmeye gelen insanların almış olması	Karaköy kimliğiyle hiç örtüşmeyen yeni mekanların açılması
Özgün halini tamamen kaybederek sıradanlaşması	Tarihi öğelerin yok edilmesi ve betonlaşmanın artması, mekanların sürekli el değiştirmesinin mevcut yapılarda deformasyona neden olması

Şekil 3. 42: Değişim sürecinin olumsuz etkileri

Şekil 3. 43: Kruvaziyer gemilerin kıyı kullanımını engellemesi ve silüete etkisi

Esnaflar bu değişim ve dönüşümün artık mecburen olması gerektiğini ancak mevcut kullanıcılar için "yerinden etmek" yerine "yerini değiştirmek" gibi bir politika izlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Esnaflardan bazıları ise bu durumu olumlu değerlendirerek gelecek yıllar için umut vaat ettiğini söylemektedir.

Bu görüşmelerde kullanıcıların en çok kullandıkları kelimeler arasında, 'eskiden', 'yeni gelenler', 'Galataport', 'asıl İstanbul' ve 'mecburiyet' sayılabilir.

Yeni işletmelerin sahipleri ise bu süreci daha olumlu karşılamakta ve her geçen gün emlak değerlerinin arttığını belirtmektedirler.

Mimarlar ve şehir plancıları da genel görüşe paralel olarak bu süreci birçok yönden olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Onlar da bu değişimin artık kaçınılmaz olduğunu belirterek bu süreç içerisinde yerel esnafın alandan gitmek zorunda bırakılmasını eleştirmişlerdir.

Olumsuz etkilerinin yanı sıra alanın yeni işlevler kazanması yoluyla daha aktif bir şekilde kullanılabilir hale gelmesi özellikle de eskiden huzursuzca yürünülen yollarda artık saat fark etmeksizin güvenli şekilde yürümenin mümkün olduğunu belirtmişlerdir.

Özetle; mimarlar ve şehir plancıları bunu bir mutenalaşma ve tamamen özünden kopuk, rant odaklı bir dönüşüm süreci olarak görmekte ve Galataport Projesi'nin de bu sürecin en büyük tetikleyici faktörü olduğunu düşünmektedirler. Bu süreçte yeni açılan mekânların kalite açısından beğenilse de alanın kimliğiyle örtüşmediğini, bu sebeple kent kimliğinin zarar gördüğünü, şu anda eski ve yenin bir arada olması

alanı farklı ve cazip kılsa da bir süre sonra kendine özgü halini tamamen kaybederek sıradanlaşmasının kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadırlar.

3.4. Araştırma Bulgularının Kentsel Kimlik Ara Kesitinde Değerlendirilmesi

Anket katılımcıları cinsiyet, meslek grupları ve İstanbul'da yaşama süresi değişkenlerine göre analiz edilerek doğal, yapı ve beşeri çevre kimlik bileşenlerinin farklı kullanıcı gruplarında nasıl algılandığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Kullanıcıların İstanbul'da yaşama sürelerine göre kimlik bileşenlerine bakıldığında 25 yıldan az süredir İstanbul'da yaşayanlar alanı grafiti sanatı, tasarım ve sanat atölyeleri, sokak festivalleri gibi ifadelerle tanımlarken; 25 yıldan uzun süredir yaşayanların bankalar, sigorta şirketleri ve spor ekipmanları satış birimleri gibi ifadelerle tanımladıkları görülmektedir (Şekil 3.44).

25 yıldan az süredir İstanbul'da yaşayan kullanıcıların cevapları	25 yıldan uzun süredir İstanbul'da yaşayan kullanıcıların cevapları	Ortak cevaplar
Grafiti Sanatı	Bankalar	Mekanik/elektronik malzeme satış birimleri
Tasarım Ofisleri	Sigorta Şirketleri	Yeme-içme ve eğlence mekanları
Sanat Atölyeleri	Spor Ekipmanları Satış Birimleri	Deniz
Sokak Festivalleri		Galata Kulesi
		Karaköy İskelesi
		İstanbul Modern

Şekil 3. 44: İstanbul'da yaşama süresine göre kimlik bileşenleri

Yapılan anket çalışması sonucunda alanın kimlik bileşenlerinde cinsiyet ve meslek değişkenlerine göre herhangi bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

3.4.1. Doğal çevre kimlik bileşenleri

Alanda araştırmacının ve kullanıcıların algısında yer alan en belirgin doğal çevre kimlik bileşeninin deniz olduğu saptanmıştır.

Şekil 3. 45: Alanın denizden görünümü

Kullanıcılar alanın sahil boyunca ilerlediğini ancak buna rağmen denizle ilişkinin kurulamadığını ifade etmişlerdir. Bu duruma limanda yer alan kruvaziyerlerin duvar etkisi yaratarak denizle ilişki koparması ve sahilde bulunan kamusal alanın işlevsizliği ve kısmen otopark olarak kullanılıyor olması neden olmaktadır.

Şekil 3. 46: Sahil kullanımı ve kamusal alan

Alanın güçlü bir manzara etkisi olduğunu söyleyen kullanıcılar, doğal çevre kimlik bileşeni olarak Galata'ya bağlanan yokuşlu ve merdivenleri yolları da betimlemişlerdir. Bunlar içerisinde de en çok Yüksek Kaldırım caddesi ve Kamondo Merdivenleri vurgulanmıştır.

Şekil 3. 47:Kamondo Merdivenleri (solda) ve Yüksek Kaldırım Caddesi (sağda)

3.4.2. Yapılı çevre kimlik bileşenleri

Anket katılımcılarına göre alanda bulunan en belirgin yapılı çevre kimlik ögesi Karaköy İskelesi'dir.

Şekil 3. 48: Karaköy İskelesi

Anket katılımcılarının Karaköy İskelesi'nden sonra en çok vurguladıkları yapılı çevre kimlik ögesi ise Galata Kulesi olmuştur. Kule'nin alan sınırları içerisinde yer almamasına rağmen kullanıcıların algısında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Şekil 3. 49: Galata Kulesi ve çalışma alanının görünümü

İstanbul Modern de birçok kullanıcı tarafından yapıyı kimlik ögesi olarak betimlenmiştir.

Şekil 3. 50: İstanbul Modern

3.4.3. Beşeri çevre kimlik bileşenleri

Alanda yaşanan mekânsal değişim sürecinde, yapıların fonksiyonlarının eski ticaret merkezi işlevinden uzaklaşarak kafe-restoran ve otel gibi kullanımlara dönüşmesi, alanın özellikle haftasonları sokak festivallerine ev sahipliği yapmasıyla birlikte alandaki kullanıcı profiline de değiştiği gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda alanda beşeri çevreden kaynaklanan kimlik bileşenlerine bakıldığında sosyal yapıdaki bu değişimler ön plana çıkmaktadır.

Şekil 3. 51: Alanın mekânsal değişimler sonucu yeni görünümü

Eskiden ticaret fonksiyonlarının ağır bastığı genellikle mekanik ve elektronik ürünlerin ticaretinin yapıldığı alan günümüzde eski yapıların yenilenmesiyle ve fonksiyon değişimiyle bambaşka bir görünüme sahip olmuştur. Mevcut durumda değişim süreci devam ettiği için birbirinden farklı kullanıcı gruplarını alanda bir arada görmek mümkündür.

Şekil 3. 52: Alanda yapılan bir sokak festivalinden görüntüler

3.5. Bölüm Sonucu

Çalışma alanı olarak belirlenen Karaköy Kemeraltı bölgesinin gelişiminde geçmişten beri ekonomik, politik ve sosyal yönden birçok farklı faktör etkili olmuştur. İlk yerleşim zamanlarından beri İstanbul için önemli bir merkez olan alan, batılılaşma döneminde bölgenin en önemli ticaret merkezine dönüşmüş; Levanten tüccarlara ve bankerlere, bankalara ve sigortacılara ev sahipliği yapmıştır. Meydan tasarımları, yol

genişletme çalışmaları gibi pek çok uygulama ile alan sürekli değişime uğramıştır. Son yıllarda ise Galata, Cihangir, ukurcuma gibi evre semtlerde yaşanan değişimlerle bu alan üzerinde de bir baskı oluşmaya başlamıştır. Hem bu baskı sonucunca hem de uygulanması planlanan kentsel projelerle alan bir yatırım merkezi haline dönüşmüştür. Bu projeler henüz uygulamaya geçirilmediği için alandaki gerçek etkilerini deneyimlemek henüz mümkün değildir, ancak alanın çok hızlı bir şekilde değişim geçirdiği görülebilmektedir. Bu değişim süreci henüz tamamlanmadığı için alanda eski ve yeni kullanımlar ve kullanıcılar bir arada bulunmaktadır. Bu durum alanda birbirine taban tabana zıt olan görüntüleri ortaya çıkarmaktadır. Kentin eski kullanıcıları bu durumdan genel anlamda memnun olmadıklarını ve başka alanlara gitmek zorunda kaldıklarını belirtirken, alana bu değişim süreciyle birlikte gelen yatırımcılar ve işletme sahipleri ise bu değişimle alanın bambaşka bir profile sahip olacağını, o nedenle sürecin bir an önce tamamlanması gerektiğini belirtmektedirler.

Yaşanan bu süreçte görülmektedir ki, uzun yıllardır İstanbul'da yaşayan ve Karaköy' eski ticaret merkezi fonksiyonuyla tanıyan kullanıcıların bir kısmı bu değişimden habersizdir. Alanın güçlü ulaşım bağlantıları nedeniyle hala bir geçiş noktası olarak kullanılıyor olması bu durumun temel sebeplerindendir. Daha kısa süredir İstanbul'da yaşayan ve kentin geçmişi hakkında bilgisi olmayan bireyler ise alanı tamamen bu yeni görünümüyle, eğlence ve turizm fonksiyonlarıyla tanımlamaktadırlar. Bu çerçevede kullanıcıların algısında oluşan kentsel kimlik bileşenlerinde farklılıklar olduğu da açıkça görülmektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kentsel mekânlar, kentte yaşayanların ortaklığını tanımlayan, zaman içerisinde gelişen birçok politik, sosyal, ekonomik ve mekânsal müdahale ile şekillenen ve sürekli bir değişim içinde olan dinamik mekânlardır. Tarihsel süreçte bu mekânda yaşamış olan kültürlerin izlerini taşıyan kentsel mekânlar, günlük yaşam biçiminin olduğu bir sahne ve kimlik alanı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda zengin bir tarihi geçmiş olan ve bu geçmişin izleri günümüzde hala algılanabilir durumda olan kentler özgün bir kimliğe sahiptir.

Son dönemlerde kentsel mekânlara yapılan müdahaleler ile kentler kimliklerini değiştirerek veya kaybederek birbirlerine benzemeye başlamış ve bu nedenle kent kimliği önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. Kent kimliği; kenti fiziksel ve sosyal yönleri ile diğerlerinden ayırarak temsil eden, kentte meydana gelen gelişmelerle sürekli ilişki içinde olan ve bu nedenle daima inşa süreci içinde bulunan bir kavramdır. Kent kimliği toplum tarafından kolektif bir şekilde, zaman içinde farklı katmanların bir araya gelmesiyle oluşturulur. Bu nedenle geçmişten ve günümüzden gelen referanslarla sürekli olarak yeniden üretilen kent kimliğini geçmişten geleceğe bir süreklilik olarak algılamak gerekmektedir.

Tarihsel arka planı zengin olan bir kent, gelişme sürecinde oluşturmuş olduğu bazı kimlik öğelerini korurken bazı yeni kimlik öğeleri de oluşturabilir. Burada önemli olan yeni kimlik öğeleri oluştururken radikal değişiklikler yaparak var olan kentsel sistemi ortadan kaldırmak yerine mevcut sistemin akışına eklenebilecek proje ve tasarımların uygulanmasıdır.

Günümüzde ekonomik ve kültürel üretim ve tüketim gitgide küreselleşirken, tarihsel kentler kendilerine özgü kimliklere zıt birtakım uygulamalarla bir başkalaşım sürecine girmekte ve bu sebeple kentsel kimliğin ve belleğin sürdürülebilmesi gitgide zorlaşmaktadır. Kentin hafızasını yitirmesine yıkımlar kadar yapımlar da neden olmaktadır. "Yeni" olanın yıkıcı gücü "eski"nin silinmesine neden olursa kentsel belleğin sürekliliği zedelenmiş olur.

Bu çalışma kapsamında tarihi geçmişı zengin olan bir kente yapılan müdahalelerin kent kimliğı ve belleğı üzerindeki etkileri kullanıcı algısı bağlamında tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda Neolitik'ten Antik Yunan'a, Roma'dan Bizans'ın başkentine, ardından Osmanlı ve Cumhuriyete kadar pek çok farklı döneme tanıklık etmiş olan İstanbul'un bu araştırma için uygun bir kent olduğu düşünülmüştür. İstanbul tarihsel süreç içerisinde birçok radikal değişim geçirmiş, bu değişimlerin getirdiğı yenilikler kentte çoğunlukla eski olanla bir arada bulunmuştur. Örnek alan olarak seçilen Karaköy semti, geçmişten beri İstanbul için oldukça önemli bir konumda bulunmuş ve birçok farklı kültüre tanıklık etmiştir. Bu nedenle Karaköy'de ortak bir bellek yerine, parçalı pek çok imgenin bir araya getirdiğı bir kolektif bellek tariflenmektedir.

İstanbul'daki pek çok yer gibi Karaköy de son yıllarda hızlı bir değişim süreci içine girmiştir. Bu süreçte bölgeye yapılan yatırımlar ve uygulanması düşünülen kentsel tasarım projeleri kadar yakın çevresindeki Cihangir, Çukurcuma, Galata gibi semtlerde meydana gelen değişimler de etkili olmaktadır. Uygulanması planlanan Galataport Projesi'nin alandaki gerçek etkileri henüz tecrübe edilememiş olsa da birçok işletmecinin Karaköy'e yaptığı yatırımların kentsel mekânı hızlı bir şekilde değiştirdiğı gözlemlenebilmektedir.

Alan çalışması sonucunda Karaköy'de bulunan yapıların el değiştiretiğı olduğu, uzun yıllardır bölgede yer alan üretim atölyelerinin ve küçük yerel işletmelerin yerlerini yeme içme ve eğlence mekânlarının ya da otellerin aldığı tespit edilmiştir. Yeni oluşturulan bu tüketim mekânlarının, çok katmanlı bir kentsel dokuya sahip olan Karaköy'de kentsel kimliğin ve belleğin sürekliliğı açısından bir tehdit oluşturduğu varsayımı ile kentlilerin bu konuya yönelik farkındalık düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Kullanıcılar İstanbul'da yaşama süresi, cinsiyet ve meslek değişkenlerine bağlı olarak farklı gruplar dahilinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda İstanbul'da yaşama sürelerine göre kullanıcı algısı bağlamında kentsel kimlik elemanlarına bakıldığında 25 yıldan uzun süredir İstanbul'da yaşayan kullanıcılar alanı genellikle Perşembe Pazarı ile mekanik ve elektronik ürünlerin ticaretinin yapıldığı bir semt olarak tanımlarken, 25 yıldan kısa süredir İstanbul'da yaşayanların genellikle yeme içme ve eğlence mekânları gibi hizmet sektörünün hakim olduğu alanlar, İstanbul Modern ve

sokakların neredeyse tamamına yayılmış olan grafiti sanatıyla tanımladıkları görülmektedir.

Mesleklerine göre kullanıcılar mimarlar/şehir plancıları, yerel esnaf ve kentin diğer kullanıcıları olarak üç farklı grup halinde değerlendirilmiştir. Kentsel mekânda meydana gelen değişimleri algılama ve yorumlama biçimlerine bakıldığında, esnafların bu durumu sosyal ve ekonomik yönden ele alarak yaşanan bu süreci yeni ile eskinin birbirine uyum sağlayamaması, alanda eskisi gibi bir sosyal paylaşımın kalmaması, yapıların hızlı bir şekilde el değiştirmesiyle kentin eski kullanıcılarının başka yerlere gitmek zorunda olması gibi nedenlerle genellikle olumsuz yönde değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Mimarlar ve şehir plancıları da bu görüşlere paralel olarak bu süreci kentin özgün değerlerinden tamamen yoksun, rant odaklı bir süreç olarak nitelendirmişlerdir. Bunun yanı sıra kentin farklı kullanıcıları tarafından yeniden kullanılmaya başlamış olması, özellikle gece ve gündüz kullanımları arasındaki farkın azalması sebebiyle alanda saat fark etmeksizin güvenle vakit geçirilebilmesi gibi sebeplerle sürece olumlu yaklaşan kullanıcılar da olmuştur. Diğer kullanıcıların ise bir kısmı alanda yalnızca Karaköy İskelesi'ni ve Kemeraltı Caddesi'ni ulaşım bağlantıları nedeniyle kullanmakta ve bu değişimi algılayamamaktadır. Bu değişimin farkında olanlar ise kentteki yeme-içme, alışveriş, eğlence mekânlarının sayısının her geçen gün artıyor olması ve tarihi kent dokusu içinde modern mekânlarda zaman geçirebilme imkanı bulabilmeleri nedeniyle bu değişim sürecine daha olumlu yaklaşmaktadırlar.

Tez çalışması boyunca yapılan literatür araştırması, kentsel analizler, anketler ve gözlemler sonucunda araştırma soruları cevaplanmış; Karaköy'ün kimlik bileşenleri saptanmıştır. Bu bileşenlerin kullanıcı algısında, özellikle İstanbul'da yaşama süresi değişkenine göre farklılıklar göstermesi, kentte bulunan kimlik öğelerinin zaman içerisinde değiştiğini, dolayısıyla kentsel kimlik ve toplumsal bellekte farklılıklar meydana geldiğini kanıtlamıştır.

Ekonomik ve kültürel üretim ve tüketimin her geçen gün arttığı bir ortamda kuşkusuz ki kentlerin güncel koşullar ve gereklilikler doğrultusunda değişime uğraması da kaçınılmazdır. Ancak bu değişimde önemli olan nokta kente yapılacak herhangi bir müdahale öncesinde o kentin özgün kimliğini oluşturan bütün değerlerin keşfedilmesi gerekliliğidir. Kent kimliği zaman içinde meydana gelen bu değişimlerle kendisini yeniden tanımlayabilir, ancak bu kendini yeniden

tanımlamanın da yine sürekliliğe dayanması gereklidir. Bu nedenle bu gelişim sürecinde yeni ve bambaşka bir kurguyla eski olanı unutturmak yerine, mekânın kullanıcılarını da içine alan ve onların katılımıyla biçimlenen, alışkanlıkların hesaba katıldığı, kentte oluşturulan kolektif belleğin bir parçası haline gelebilen uygulamaların gerçekleştirilmesi daha doğru bir tutum olacaktır.

KAYNAKLAR

Ahunbay, Z., (2012), Karaköy-Fındıklı Aksında Yeni Gelişmeler, Mimar.ist Dergisi, sayı: 46, s.45, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayını, İstanbul.

Akay, Z., (2012). İstanbul'un Semtleri: Karaköy, Mimar.ist Dergisi, sayı: 46, s.45, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayını, İstanbul.

Akın, N.,(2013). 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera, Literatür Yayıncılık, İstanbul.

Al, M., (2011). Kentte Bellek Yıkımı ve Kimlik İnşası-Palimpsest: Ankara Atatürk Bulvarı Bağlamında Bir İnceleme, İdeal Kent Kent Araştırmaları Dergisi, Sayı 4, s. 22-37, Eylül 2011, Adamor Kent Araştırmaları Merkezi, Ankara.

Assmann, J., (2001). Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Beyazıt, E., Gül, H., Güneş, M., (2013). Kent Kimliği ve Kimliksizleş(tiril)en Kentler Üzerine Bir Tartışma, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Castells, M.ve Ince M., (2006). Manuel Castells'le Söyleşiler, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,İstanbul.

Castells, M., (2008). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür İkinci Cilt "Kimliğin Gücü", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.12-17, İstanbul.

Connerton, P., (2012). Modernite Nasıl Unutturur, Sel Yayıncılık, İstanbul.

Çalak, I.E., (2012). Kentsel ve Kolektif Belleğin Sürekliliği Bağlamında Kamusal Mekanlar: ULAP Platz Örneği, Almanya, Tasarım + Kuram Dergisi, c.8, sayı:13, MSGSÜ, İstanbul.

Çelik, Z., (1996). Değişen İstanbul, 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti, tarih vakfı yurt yayınları, İstanbul.

- Çelikbilek, A.,** (2013). Küresel Kentlerin Dönüşüm Aracı Olarak Büyük Ölçekli Kentsel Projeler, 4. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Ağı Sempozyumu, Mersin.
- Eyice, S., İnalçık, H., Katipoğlu, H.,** (1994). Galata, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c.3, s.348–354, Türkiye ve Ekonomik Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Genim, M. S.,** (2004). Lygos, Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul: Beyoğlu'nun Yerleşim Tarihi, Geçmişten Günümüze Beyoğlu, c.1, s.17-70, İstanbul.
- Gökgür, P.,** (2008). Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Hall, S.,** (1998). Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler, "Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi: Kimlik Temsilinin Çağdaş Koşulları", der. King, A.D., s.70, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Harvey, D.,** (2012). Sermayenin Mekânları Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Harvey, D.,** (2013). Asi Şehirler, Metis Yayınları, İstanbul.
- Hasol, D.,** 2010. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM Yayınları, İstanbul.
- Jacobs, J.,** (2011). Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı, Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Keleş, R.,** (1980). Kentbilim Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Keskinok, H.Ç.,** (1988). Kentsel Mekan Yaklaşımlarına Bir Örnek: Castells, ODTÜ MFD 1988 (8:1) 67-75, Ankara.
- Kuban, D.,** (1996). İstanbul Bir Kent Tarihi: Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Lynch, K.,** (1960). The Image Of The City, The MIT Press.
- Mills, A.,** (2014). Hafızanın Sokakları: İstanbul'da Peyzaj, Hoşgörü ve Ulusal Kimlik, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Morley, D.,** (1997). Kimlik Mekanları Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Ocakçı, M. (1994). Kimlik Elemanlarının Şehirsel Tasarıma Yönlendirici Etkisi, Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu Kentsel Tasarıma Ekolojik Yaklaşım, M.S.Ü., İstanbul, 12-13 Mayıs , s.239-245.

Ocakçı, M. ve Southworth M., (1995). Elements of Urban Identity: The Case of the Beykoz District of Istanbul, University of California, Working Papers, Berkley.

Ocakçı, M., (2012). Kentsel Planlama: Ansiklopedik Sözlük, Derleyen : Melih Ersoy, Ninova Yayınları, s.226.

Önem, A.B., (2004). Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik: Haliç Üzerine Bir Yöntem Önerisi, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Şehirsel Tasarım Programı, İstanbul.

Sahil, S., (1995). Kent Kimliği ve Çevresel Kalite İlişkilerinde Mimarın Sorumlulukları, Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu, İ.T.Ü., İstanbul.

Sargın, G.A., (2002). Kamu, Kent ve Politika, "Başkent Üzerine Mekan-Politik Tezler: Ankara'nın Kamusal Yüzleri", der. Sargın, G.A., İletişim Yayınları, İstanbul.

Suher, H., (1995). Kent Kimliğine Etkili Yasa Uygulamaları, Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu, İ.T.Ü., s.3-12, İstanbul.

Suher, H., Ocakçı, M. ve Karabay, H., (1996). İstanbul Metropolitan Kent Planlama Sürecinde Kent Kimliği ve Kent İmgesi, İstanbul 2020 Sempozyumu, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, s.57-73, İstanbul.

Tanyeli, U., (2011). Değişimin Aracı Olarak Marjinal Mekan Üretimi, "Rüya, İnşa, İtiraz Mimari Eleştiri Metinleri", der. Tanyeli, U., s.261-279, Boyut Yayınları, İstanbul.

Tekeli, İ., (1991). Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler, Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 79-89.

Yenen, M., (1994). Karaköy, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c.4, s: 455-458, Türkiye ve Ekonomik Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

İNTERNET KAYNAKLARI

Url-1: <https://www.flickr.com/photos/urbantypphoon/sets/72157624600388346>

Erişim Tarihi: 25.03.2015

Url-2: http://en.wikipedia.org/wiki/Cristoforo_Buondelmonti

Erişim Tarihi: 17.04.2015

Url-3: [http://www.envanter.gov.tr/harita/tarihi?open\[hellert-kauffer\]=1](http://www.envanter.gov.tr/harita/tarihi?open[hellert-kauffer]=1)

Erişim Tarihi: 15.02.2015

Url-4: <http://www.tabanlioglu.com/GALATAPORT.html>

Erişim Tarihi: 15.02.2015

Url-5: <http://www.zamantika.com/karakoy/>

Erişim Tarihi: 21.04.2015

EKLER

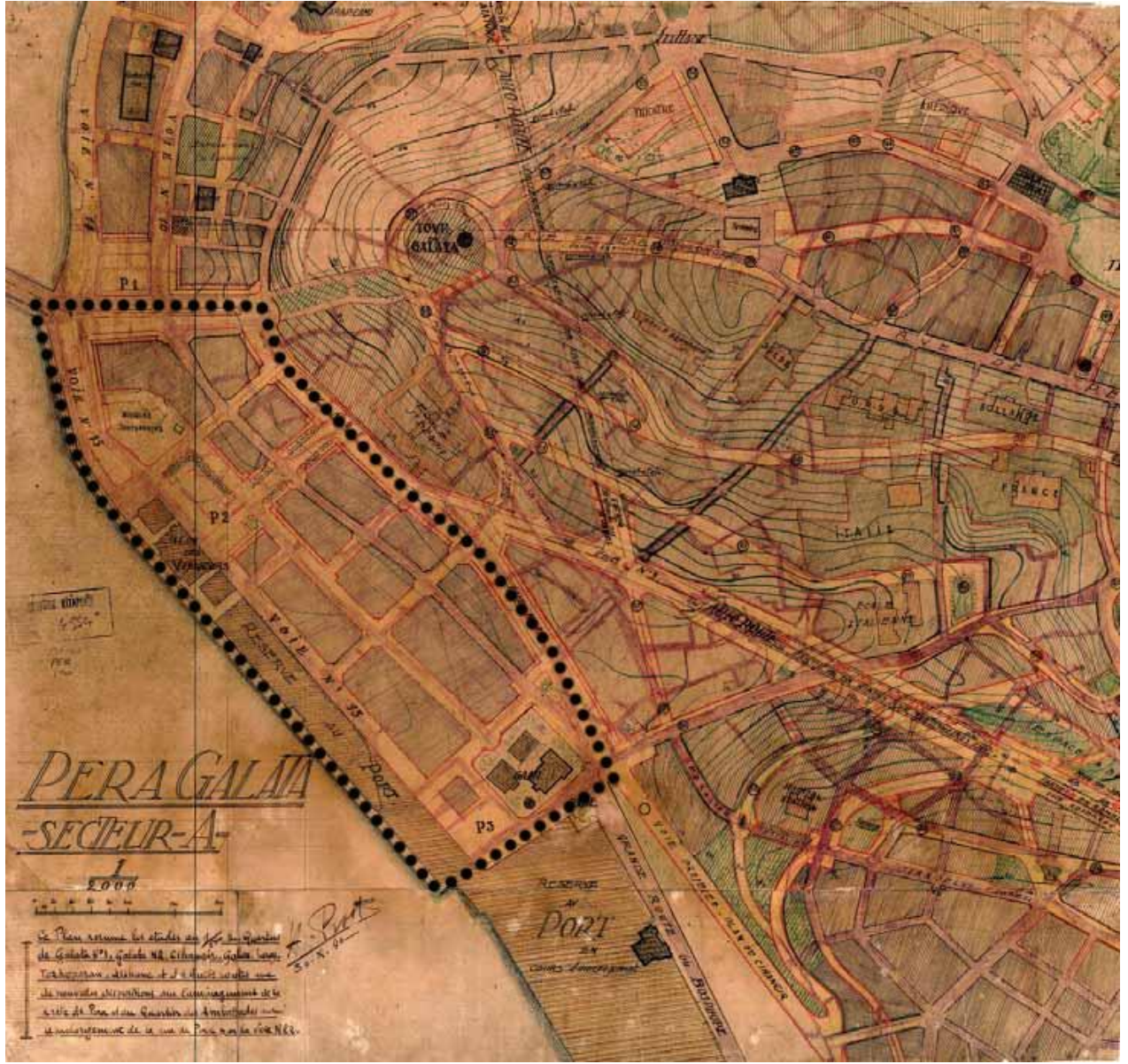
EK A: Tarihi Haritalar

EK B: Anket Soruları - Kentsel Mekanda Kimliğin ve Belleğin Proje Etkisiyle
Değişim Süreci: Karaköy Kemeraltı Bölgesi

EK A: Tarihi Haritalar

EK A1: 1887 tarihli Huber, Galata, Pera, Taksim, Pangaltı, Feriköy Planı'nda Karaköy Kemeraltı Bölgesi (Atatürk Kitaplığı)

EK A3: 1940 tarihli Henri Prost Pera-Galata Planı'nda Karaköy Kemeraltı Bölgesi (Atatürk Kitaplığı)

EK A4: 1944 tarihli Schneider Nomidis Haritasında Karaköy Kemeraltı Bölgesi
(Atatürk Kitaplığı)

EK B: Anket Soruları - Kentsel Mekanda Kimliğin ve Belleğin Proje Etkisiyle
Değişim Süreci: Karaköy Kemeraltı Bölgesi

KİMLİK BİLGİLERİ

Cinsiyet

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek

Yaş

- ☐ 18-25
- ☐ 26-35
- ☐ 35-50
- ☐ 51 ve üstü

Eğitim Durumu

- ☐ İlköğretim mezunu
- ☐ Ortaöğretim mezunu
- ☐ Ön Lisans-Lisans öğrencisi
- ☐ Ön Lisans-Lisans mezunu
- ☐ Yüksek Lisans-Doktora öğrencisi
- ☐ Yüksek Lisans-Doktora mezunu

Meslek

- ☐ Mimar/Şehir Plancısı
- ☐ Doktor
- ☐ Mühendis
- ☐ Akademisyen
- ☐ Esnaf
- ☐ Öğrenci
- ☐ Diğer (.....)

KENTLE KURULAN İLİŞKİ

İstanbul'da Yaşama Süresi

- ☐ 1 yıldan az
- ☐ 1-5 yıl

- ☐ 5-15 yıl
- ☐ 15-25 yıl
- ☐ 25 yıldan fazla

İkamet Yeri (İlçe/Semt)

- ☐ Beyoğlu/.....
- ☐ Beşiktaş /.....
- ☐ Şişli /.....
- ☐ Kadıköy /.....
- ☐ /.....

Çalışma Yeri (İlçe/Semt)

- ☐ Beyoğlu /.....
- ☐ Beşiktaş /.....
- ☐ Şişli /.....
- ☐ Kadıköy /.....
- ☐ /.....

Ev ile işyeri arası ulaşım da aktarma yapıyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Ev ile işyeri arası ulaşımı nasıl sağlıyorsunuz?

- ☐ Otobüs
- ☐ Vapur
- ☐ Metro
- ☐ Dolmuş
- ☐ Tramvay
- ☐ Taksi
- ☐ Özel Araç
- ☐ Yürüyerek
- ☐ Diğer (.....)

KARAKÖY'LE KURULAN İLİŞKİ

Alanı Kullanım Sıklığı

- ☐ Her Gün

- ☐ Haftada Bir
- ☐ Haftada 1'den Fazla
- ☐ Ayda Bir
- ☐ Ayda 1'den Fazla
- ☐ Yılda Birkaç Kere

Alanı hangi saat aralığında kullanıyorsunuz?

- ☐ Tüm gün
- ☐ 09.00 – 12.00
- ☐ 12.00 – 13.00
- ☐ 13.00 – 17.00
- ☐ 17.00 – 19.00
- ☐ 19.00 ve sonrası

Karaköy denildiğinde aklınıza neler geliyor?

- ☐ Bankalar ve sigorta şirketleri
- ☐ Mekanik, elektrik, elektronik, su tesisatı
- ☐ Karaköy İskelesi
- ☐ Karaköy Altgeçidi
- ☐ İstanbul Modern
- ☐ Kiliseler ve sinagoglar
- ☐ Yeme/İçme ve eğlence mekanları
- ☐ Diğer (.....)

Alanı Kullanım Amacı

- ☐ Alışveriş
- ☐ Ulaşım
- ☐ Yeme/içme ve eğlence
- ☐ Diğer (.....)

Alana ulaşımında aktarma yapıyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Alana Ulaşım İçin Kullanılan Vasıta

- ☐ Otobüs
- ☐ Vapur
- ☐ Metro
- ☐ Dolmuş
- ☐ Tramvay
- ☐ Taksi
- ☐ Özel Araç
- ☐ Yürüyerek
- ☐ Diğer (.....)

Alanda ne tür problemler olduğunu düşünüyorsunuz?

.....
.....

Alanın en beğendiğiniz ve beğenmediğiniz yönleri nelerdir?

.....
.....
.....
.....

Karaköy'ün değişmiş olduğunu düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
(.....
.....)
- ☐ Hayır

Evet ise bu değişim sizce olumlu mu olumsuz mu?

- ☐ Olumlu
- ☐ Olumsuz

EK B2: Anket Çalışmasında Yapılan Ses Kayıtlarından Ve Yazılan Metinlerden Elde Edilen Alıntılar

Yerel Esnaf 1: "Eskiden insanlar Karaköy'e çok kolay gelirdi, çok fazla yaya vardı, şimdi araç yoğunluğundan yürünmüyor, her yer otel ve kafe oldu. İnsanlar sadece eğlenmeye geliyor, eskiden alışverişe gelirlerdi. Cuma, cumartesi, pazar akşamları sırf eğlence mekânına dönüşüyor. Bitirdiler bizi."

Yerel Esnaf 2: "Buralar artık doğasını kaybediyor, buranın aslı ticarettir. Yapılanlar kültürle ilgili gibi görünse de sırf gösteriştendir ibaret. Alanda hiçbir paylaşım kalmadı. Bu kadar otel, kafe açılacağına sosyal faaliyetlere yönelik olabilirdi. Entelektüel bir değişim bu; bizimle alakası olmayan insanlar geliyor, biz onları benimseyemiyoruz, onlar da bizi."

Gemici: "Bu cadde komple bizimdi. Denize açılınca aylarca gelmediğimiz oluyor, dönünce buraları tanıyamaz olduk. Şimdi sadece bu kahvehane kaldı. En son barınağımız burası. Burası da kapandıktan sonra biz de kaçırız, köylere taşınırız artık. Bizim için İstanbul burasıydı, bizi yerimizden ediyorlar."

Yerel Esnaf 3: "Galataport yüzünden tüm esnaf başka yere gidiyor. Buralar artık hep inşaat, yakında biz de diğerleri gibi gideceğiz"

Yerel Esnaf 4: "İşlere şu anda çok büyük bir etkisi yok ama ileride bizi iyi yönde etkileyecek"

Yeni İşletme Sahibi: "Aslında bu geç kalmış bir değişim, sahilde olduğu için daha erken olması gerekirdi. Galataport'un çok etkisi oldu. İki buçuk senede elli üç kafe açıldı. Galataport tamamlanınca daha da değişecek buralar, bu değişme hali beş altı yıl daha devam eder."

Şehir Plancısı: "İstanbul'daki pek çok yer gibi buradaki durum da çok geçmeden fark edildi ve mevcut mutenalaşmanın şiddeti arttı. Burası da hızlı bir şekilde belli bir kitlenin mülküne geçiyor ve bir süre sonra eski kullanıcı kitlesinin dışlanacağından endişe duyuyorum"

Mimar 1: "Başlardaki olumlu değişim zamanla merak sonucu mekâna gelmeyi tercih eden kalabalık bir topluluktan öteye geçememiştir. Bu topluluğun beklentileri ile doğru oranda alandaki işletmelerin kullanıcılara yönelik tavırları her geçen gün daha sert ve duygusuz bir hale gelerek tamamen tüketime yönelik davranışlar ile mekânlar antipatik bir hale dönüşmektedir."

Mimar 2: "Karaköy bu değişimle birlikte güvenlik açısından daha iyi bir semt olsa da eskiden var olan esnafın yerinden edilmesi, açılan kafelerden bazılarının ise Karaköy kimliğini yansıtmaması düşündürücüdür. Fakat Karaköy eskiden sadece ulaşım ve aktarma için kullanılırken bu değişimle birlikte açılan kafeler semtin kullanılmasına ve yeniden hatırlanmasına neden olmuştur."

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Özlem TEPELİ

Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul, 1989

E-Posta : ozlem_tepeli@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2012, Erciyes Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü